

Vajracchedikā Prajñāpāramitā Sūtra

Discursul despre perfecțiunea înțelepciunii care taie ca un diamant

Vajra, simbolul indestructibilității și al forței invincibile. Convențional, acestea sunt simbolizate de diamant, de fulger și de tunet. Vajra este și numele unei arme folosite de către zei: dacă partea din mijloc este mai lungă, ea seamănă cu o suliță cu două capete.

Notă introductivă

Această lucrare se poate găsi la adresa web:

<http://www.AryaDharma.ro>

(click pentru a o vizita)

Pe acest site veți găsi multe traduceri ale unor texte esențiale din Buddha-Dharma, atât Sutre (discursuri sau învățăături ale Divinului Buddha) cât și tratate fundamentale derivate din aceste Sutre, adnotate sau comentate, după caz.

Toate textele de pe site (inclusiv acest text) sunt disponibile gratuit, se pot descărca gratuit, se pot folosi în mod gratuit, se pot tipări, și se pot distribui ca fișiere sau ca documente tipărite, oricui doriți, dacă și numai dacă nu faceți nicio modificare asupra lor, și dacă și numai dacă le oferiți celorlalți în mod gratuit.

În caz contrar, toate drepturile sunt rezervate.

Dacă aveți nevoie de alte drepturi, de alte formate ale textelor sau de alte variante ale lor, vă rugăm să luați legătura cu noi.

Traducere, prefață, introducere, comentarii, note, îngrijire: Alin Tocaciu

Versiunea: decembrie 2019

Prin virtutea meritelor acumulate prin a traduce, a corecta, a adnota, a comenta, a publica și a răspândi această lucrare, fie ca toate ființele să atingă Trezirea Perfectă.

Prefață

În Asia, Vajracchedikā Prajñāpāramitā Sūtra este una dintre cele mai răspândite Sutre. În ea, Buddha Śākyamuni tratează chestiuni profunde legate de Realitate și de acumularea de merit.

Această Sutra poate fi considerată un rezumat al variantei în opt mii de versete, pe care o puteți găsi pe aceeași pagină web cu această traducere. Fiind compusă din numai trei sute de versete, chestiunile sunt tratate pe scurt, probabil pentru că se presupune că cititorul cunoaște deja subiectul adus în discuție.

Dicționarul de la sfârșitul acestei traduceri este doar o parte din dicționarul de la varianta de opt mii de versete. Invit cititorul să studieze această variantă de opt mii de versete, precum și dicționarul extins, pentru a înțelege mai bine și mai ușor învățătura Divinului Buddha despre Prajñāpāramitā, despre perfecțiunea înțelepciunii-cunoaștere-conștientă.

Varianta cea mai scurtă, cea de douăzeci și cinci de versete, numită și Sutra-Esență, este bineînțeles și mai succintă, și tratează numai chestiuni legate de Realitate, nu și despre merit. După ce ați citit versiunile mai lungi, aceasta este un rezumat excelent, o reamintire excelentă a învățăturilor esențiale din Sūtrele Prajñāpāramitā. Puteți găsi această Sutra pe aceeași pagină web cu această traducere.

Pentru a ușura înțelegerea Sutrei, textul tradus a fost împărțit în capitole. Această împărțire nu este parte din textul original, ci este intervenția traducătorilor, pentru ca Sutra să fie mai ușor de urmărit.

La fel ca în cazul altor Sutre din Buddha-Dharma, până și simpla citire a Sutrei aduce beneficii imense. Bineînțeles, acestea cresc foarte mult dacă ființa încearcă să o înțeleagă, să o memoreze, să o răspândească, și așa mai departe. Așadar, încurajez cititorul să citească această Sutra cu mare atenție, și dacă nu a înțeles toți termenii din ea să consulte notele explicative de la sfârșitul textului, precum și dicționarul de la sfârșitul documentului.

Titlul Sutrei înseamnă, cu aproximație: „Discursul despre Perfecțiunea Înțelepciunii care taie ca un diamant, cu puterea unui fulger și cu măreția unui tunet”. Acest titlu semnifică rețezarea ignoranței, a perturbărilor, a vederilor greșite, a fluxului perceptiv, a tendințelor, a suferinței, și așa mai departe.

Vajracchedikā Prajñāpāramitā Sūtra

Discursul despre Perfecțiunea Înțelepciunii
care taie ca un diamant

Omagiu Perfecțiunii Înțelepciunii¹, Minunata, Divina!

Introducere

Convocarea adunării

Așa am auzit odată.

Divinul Buddha sălășluia lângă Śrāvastī, în Jetavana² (în parcul donat de Anāthapiṇḍika), însoțit de mare adunare de călugări, 1.250 la număr, și de mulți Bodhisattvași, ființe mărețe.

Dis de dimineață, Divinul Buddha s-a îmbrăcat, și-a îmbrăcat roba, și-a luat bolul și a intrat în marele oraș Śrāvastī pentru a primi pomană³. După ce a mâncat și s-a întors [în Jetavana], Divinul Buddha și-a pus deoparte bolul și roba⁴, s-a spălat pe picioare și s-a așezat pe tronul pregătit pentru el, încrucișându-și picioarele, ținându-și corpul vertical și drept, și fixându-și conștient atenția în fața sa⁵.

Apoi, numeroși călugări s-au apropiat de locul unde se afla Tathāgata, i-au salutat picioarele cu capetele lor, l-au înconjurat de trei ori, înspre partea dreaptă⁶, și s-au așezat pe o latură [a adunării].

Rugămintea lui Subhūti

În acest timp, Venerabilul *Subhūti* a venit în adunare și s-a așezat. Apoi s-a ridicat de pe locul său, și-a pus roba peste umăr, și-a așezat genunchiul drept pe pământ, și-a lipit palmele și și-a îndoit brațele în semn de respect față de Divinul Buddha, și i-a spus: Este minunat, O Divinule, este nemaipomenit de minunat, O Victoriosule, cât de mult au fost ajutați Bodhisattvașii, mărețele ființe, de către Tathāgata, Arhatul Perfect Trezit, prin ajutorul suprem. Este minunat, O Divinule, cât de mult au fost susținuți Bodhisattvașii, mărețele ființe, de către Tathāgata, Arhatul Perfect Trezit, cu susținerea supremă! O Divinule, cum trebuie ca un fiu

sau o fiică de familie nobilă⁷ care s-a pornit pe Calea (sau în Vehiculul) Bodhisattvașilor să sălășluiască, cum trebuie să facă progrese, cum trebuie să își controleze gândurile⁸?

După aceste cuvinte, *Divinul Buddha* i-a spus Venerabilului Subhūti: Bine spus, bine spus, Subhūti! Așa este, Subhūti, precum spui! Subhūti, Tathāgata i-a ajutat cu ajutorul suprem pe Bodhisattvași, pe mărețele ființe, și i-a susținut cu susținerea supremă. Subhūti, ascultă bine și cu atenție! Te⁹ voi învăța cum trebuie să sălășluiască, să facă progrese și cum să își controleze mințile cei care s-au pornit pe Calea Bodhisattvașilor.

Venerabilul *Subhūti* a răspuns: Așa să fie, Divinule!, și apoi [toată adunarea] a ascultat.

Calea Bodhisattvașilor

Jurământul unui Bodhisattva

Divinul Buddha a spus: Aici¹⁰, Subhūti, cineva care s-a pornit în Vehiculul Bodhisattvașilor trebuie să genereze un gând, astfel: „Toate ființele din Universul ființelor, prin ființe înțelegând: cele născute din ouă, din pântec, din umezeală sau în mod miraculos; cu sau fără formă; cu percepție, fără percepție, și nici cu percepție și nici cu non-percepție; și orice alt fel conceptibil de ființe¹¹, pe toate acestea eu trebuie să le conduc la Nirvana, în Tărâmul Nirvanei care nu lasă nimic în urmă¹². Și totuși, deși astfel vor fi fost conduse nenumărate ființe, totuși absolut nicio ființă nu a fost condusă la Nirvana.” Și de ce? Dacă vreo idee de „ființă” ar avea loc într-un Bodhisattva, el (sau ea) nu ar putea fi numit(ă) „Bodhisattva¹³”. O ființă în care are loc o idee de sine, de ființă, de suflet sau de persoană¹⁴ nu poate fi numită Bodhisattva.

Practica perfecțiunilor transcendente

[n.t. *Divinul Buddha* a continuat:] Mai mult, Subhūti, un Bodhisattva care oferă un dar¹⁵ nu trebuie să fie sprijinit de un lucru sau de un loc¹⁶. Atunci când oferă daruri el nu trebuie să fie sprijinit nici de obiecte ale văzului, nici de sunete, nici de gusturi, nici de mirosuri, nici de obiecte tangibile și nici de obiecte mentale¹⁷. Pentru că, Subhūti, un Bodhisattva, o ființă măreață care oferă daruri în acest fel nu este sprijinit pe ideea de semn¹⁸. Și de ce? Pentru că grāmada¹⁹ de merite [generată de] acel Bodhisattva care oferă nesprijinit un dar, nu este ușor de măsurat. Ce crezi, Subhūti, întinderea spațiului în direcția Est este ușor de măsurat?

Subhūti a răspuns: Nu, deloc, Victoriosule!

Divinul Buddha a întrebat: Tot așa, este ușor de măsurat întinderea spațiului din Sud, din Vest, din Nord, de deasupra, de dedesubt, din toate direcțiile intermediare din toate părțile?

Subhūti a răspuns: Nu, deloc, Victoriosule!

Divinul Buddha a spus: Tot așa, nu este ușor de măsurat grămada de merit al acelui Bodhisattva care oferă daruri fără să se sprijine. De aceea, *Subhūti*, cei care s-au pornit în Vehiculul Bodhisattvașilor trebuie să ofere daruri fără a fi sprijiniți de ideea de semn²⁰.

Buddhitatea și cele treizeci și două de semne

Divinul Buddha a continuat: Ce crezi, *Subhūti*, poate Tathāgata să fie văzut prin posesia semnelor sale?²¹

Subhūti a răspuns: Nu, deloc, Victoriosule! Și de ce? Ceea ce a fost predat de către Tathāgata drept posesia semnelor, aceea de fapt este o non-posesie a non-semnelor.²²

Divinul Buddha a spus: Oriunde este posesie a semnelor, acolo este și înșelare²³; [iar] acolo unde este non-posesie de non-semne, acolo nu este înșelare. De aceea, Tathāgata trebuie să fie văzut prin non-semne ca semne²⁴.

Buddhitatea și Dharmakāya

Subhūti a întrebat: În viitor, în ultima perioadă, în ultima epocă, în ultimii cinci sute de ani, în vremea prăbușirii bunei Dharma²⁵, vor fi ființe care, atunci când vor fi predate aceste cuvinte din Sutra, vor înțelege adevărul lor?

Divinul Buddha a răspuns: Nu vorbi astfel, *Subhūti*²⁶! Da, chiar și atunci vor fi asemenea ființe. Chiar și atunci, *Subhūti*, vor fi Bodhisattvași înzestrați cu o conduită corectă, înzestrați cu însușiri virtuozitate, înzestrați cu înțelepciune și care, atunci când aceste cuvinte ale [n.t. acestei] Sutra vor fi predate, vor înțelege adevărul lor. Și acești Bodhisattvași, *Subhūti*, nu vor fi dintre aceia care au onorat numai un singur Buddha, care au plantat rădăcini ale meritului doar sub [n.t. îndrumarea și în prezența] unui singur Buddha. Dimpotrivă, *Subhūti*, acei Bodhisattvași care, atunci când sunt expuse cuvintele acestei Sutra, vor avea chiar și un singur gând de încredere senină, vor fi dintre aceia care au onorat multe sute de mii de milioane de miliarde de Buddhași, care au plantat rădăcini ale meritului sub [n.t. îndrumarea și în prezența] multor sute de mii de milioane de miliarde de Buddhași. *Subhūti*, ei vor fi cunoscuți de către Tathāgata prin cunoașterea sa de Buddha, vor fi văzuți de către Tathāgata cu ochiul său de Buddha, vor fi complet cunoscuți lui Tathāgata.

Și ei toți, Subhūti, vor obține și vor acumula o cantitate nemăsurabilă și incalculabilă de merit. De ce? Pentru că, Subhūti, în acești Bodhisattva nu are loc nicio percepție a unui sine, nicio percepție a unei ființe, nicio percepție a unui suflet și nicio percepție a unei persoane. Acești Bodhisattvași nu vor avea nicio percepție a unei dharme și nicio percepție a unei non-dharme. Nicio percepție și nicio non-percepție nu va avea loc în ei.²⁷ Și de ce? Dacă, Subhūti, acești Bodhisattvași ar avea o percepție a unei dharme sau a unei non-dharme, atunci ei ar apuca, s-ar agăța de un sine, de o ființă, de un suflet sau de o persoană²⁸. Un Bodhisattva nu trebuie să apuce nici o dharma și nici o non-dharma. Această explicație a fost predată de către Tathāgata cu un înțeles subtil: „Cei care văd acest discurs despre Dharma ca pe o plută²⁹ trebuie să abandoneze și să dea uitării dharmele, și cu atât mai mult non-dharmele.”

Dharmakāya ca rezultat al înțelepciunii-cunoaștere

Divinul Buddha a întrebat: Ce crezi, Subhūti, există vreo dharma pe care să o fi cunoscut complet Tathāgata ca fiind „Trezirea supremă, corectă și de neîntrecut”, sau există vreo dharma pe care să o fi demonstrat Tathāgata?

Subhūti a răspuns: Nu după cum înțeleg ceea ce a spus Divinul. Și de ce? Această dharma pe care Tathāgata a cunoscut-o complet și a demonstrat-o nu poate fi apucată, nu poate fi obiect al vorbirii, nu este nici o dharma și nici o non-dharma. Și de ce? Pentru că Nobilii Învățători se disting de celelalte ființe prin Necondiționat³⁰.

Meritul acumulat prin această Sutra este imens

Divinul Buddha a întrebat apoi: Ce crezi, Subhūti, dacă un fiu sau o fiică de familie bună ar umple acest sistem de un miliard de lumi³¹ cu cele șapte lucruri prețioase³² și l-ar oferi drept cadou Tathagatașilor, Arhații Complet Treziți, din cauza acestei acțiuni ar obține o grămadă mare de merit?

Subhūti a răspuns: Măreață, O Divinule, măreață, O Victoriosule, ar fi acea grămadă de merit! Și de ce? Deoarece Tathāgata a vorbit despre „grămada de merit” ca fiind de fapt o non-grămadă. În acest sens vorbește Tathāgata despre o „grămadă de merit”³³.

Divinul Buddha a spus: Însă dacă altcineva ar lua din acest discurs despre Dharma chiar și un singur verset de patru rânduri³⁴, l-ar demonstra și l-ar lumina altora în toate detaliile atunci, din această cauză, acea persoană ar genera o grămadă și mai mare de merit, nemăsurabilă, incalculabilă. Și de ce? Pentru că din [n.t. prajñāpāramitā³⁵] a apărut Trezirea supremă, perfectă, de nedepășit a Tathāgatașilor, Arhații Complet Treziți, și din ea au apărut Buddhașii, Divinii³⁶. Și

de ce? Pentru că Tathāgata a predat că dharmele specifice Buddhașilor nu sunt numai dharmele specifice unui singur Buddha. De aceea ele sunt numite „dharmele specifice Buddhașilor”.

Despre antrenamentul corect

Despre cele patru etape inițiale

Divinul Buddha a întrebat: Ce crezi, Subhūti, unui Intrător-în-Curent³⁷ i se pare³⁸ că „fructul³⁹ Intrării-în-Curent a fost obținut de mine”?

Subhūti a răspuns: Nu, deloc, Divinule! Și de ce? Pentru că, O Divinule, el nu a obținut nicio dharma. De aceea este el numit „Intrător-în-Curent”. Nu a fost câștigat niciun obiect al vederii, nici sunete, nici mirosuri, nici gusturi, nici obiecte ale atingerii și nici obiecte ale minții. Tocmai de aceea este cineva numit „Intrător-în-Curent”⁴⁰. Dacă, O Divinule, i-ar apărea unui Intrător-în-Curent [gândul:] „fructul Intrării în Curent a fost obținut de către mine” asta ar însemna că în el ar avea loc apucarea de un sine, apucarea de o ființă, agățarea de un suflet, agățarea de o persoană.

Divinul Buddha a întrebat: Ce crezi, Subhūti, i se pare cuiva Care-Se-Mai-Întoarce-O-Singură-Dată⁴¹ că „fructul Celui-Care-Se-Mai-Întoarce-O-Singură-Dată a fost obținut de către mine”?

Subhūti a răspuns: Nu, deloc, O Divinule! Și de ce? Pentru că nu există nicio dharma⁴² care să fi câștigat Întoarcerea-O-Singură-Dată. De aceea este el numit „Cel-Care-Se-Mai-Întoarce-O-Singură-Dată”.

Divinul Buddha a întrebat: Ce crezi, Subhūti, i se pare Celui-Care-Nu-Se-Mai-Întoarce⁴³ că „fructul Celui-Care-Nu-Se-Mai-Întoarce a fost obținut de către mine”?

Subhūti a răspuns: Nu, deloc, O Divinule! Pentru că nu există nicio dharma care să fi câștigat Ne-Întoarcerea. De aceea este el numit Cel-Care-Nu-Se-Mai-Întoarce.

Divinul Buddha a întrebat: Ce crezi, Subhūti, i se pare unui Arhat⁴⁴ că „fructul Arhatului⁴⁵ a fost obținut de către mine”?

Subhūti a răspuns: Nu, deloc, O Divinule! Și de ce? Pentru că nicio dharma nu este numită „Arhat”⁴⁶. De aceea este el numit „Arhat”⁴⁷. Dacă, O Divinule, i s-ar părea unui Arhat că „starea de Arhat a fost atinsă de către mine”, asta ar fi în el o apucare⁴⁸ a unui sine, a unui suflet, a unei persoane. Și de ce? Eu sunt, O Divinule, cineva despre care Tathāgata, Arhatul Complet Trezit a spus că este cel mai avansat dintre cei care sălășluiesc în Pace. Eu sunt, O Divinule, un Arhat lipsit de lăcomie⁴⁹. Și totuși, O Divinule, nu am această idee că „eu sunt un Arhat lipsit

de lăcomie”⁵⁰. Dacă, O Divinule, mi s-ar părea că am atins starea de Arhat, atunci Tathāgata nu ar fi spus despre mine că „Subhūti, acest fiu de familie bună, care este cel mai avansat dintre cei care sălășluiesc în Pace, nu sălășluiește nicăieri⁵¹; de aceea este el numit un «sălășluitor în Pace»”.

Despre Calea Bodhisattvașilor

Divinul Buddha a întrebat: Ce crezi, Subhūti, există vreo dharma⁵² pe care Tathāgata⁵³ să o fi învățat⁵⁴ de la Tathāgata Dīpaṃkara⁵⁵, Arhatul Complet Trezit?

Subhūti a răspuns: Nu, deloc, O Divinule!

Divinul Buddha a spus: Dacă un Bodhisattva ar spune „Voi crea tărâmurii-Buddha minunate”, el ar vorbi greșit⁵⁶. Și de ce? „Minunăția tărâmurilor-Buddha” a fost predată de către Tathāgata drept non-minunăție⁵⁷. În acest mod a vorbit el despre „tărâmurii-Buddha minunate”.

Așadar Subhūti, Bodhisattva, măreața ființă, trebuie să producă un gând fără niciun suport sau sprijin, adică un gând care nu este sprijinit nicăieri, un gând care nu este sprijinit de priveliști⁵⁸, de sunete, de mirosuri, de gusturi, de obiecte tangibile sau de obiecte mentale.

Subhūti, să presupunem că ar exista un om înzestrat cu un corp imens, atât de mare încât ar fi asemenea muntelui Sumeru, regele munților. Ar fi acela un corp imens?

Subhūti a răspuns: Da, O Divinule, acest corp ar fi imens. Și de ce? „Corpul” a fost predat drept non-corp⁵⁹ de către Tathāgata. Acesta nu este nici corp și nici non-corp⁶⁰. În acest sens este el numit „corp imens”.

Meritul apărut din Înțelepciunea Perfectă

Divinul Buddha a întrebat: Ce crezi, Subhūti, dacă ar exista atâtea fluvii Gange câte fire de nisip sunt în marele fluviu Gange, atunci firele de nisip din toate acele fluvii Gange ar fi numeroase?

Subhūti a răspuns: Acele fluvii Gange ar fi foarte numeroase, și cu atât mai mult numărul de fire de nisip din toate la un loc!

Divinul Buddha a spus: Asta este ceea ce îți spun, asta este ceea ce îți fac cunoscut: dacă o femeie sau un bărbat ar umple cu cele șapte lucruri prețioase un număr de lumi egal cu numărul de fire de nisip din toate acele fluvii Gange, și dacă le-ar oferi în dar Tathāgatașilor, Arhaților Complet Treziți – ce crezi, Subhūti, acea femeie sau acel bărbat ar genera, din această cauză, o mare grămadă de merit?

Subhūti a răspuns: O Divinule, O Tathāgata, mare ar fi acea grămadă de merit, [n.t. ea ar fi] nemăsurabilă, incalculabilă.

Divinul Buddha a spus: Dacă un fiu sau o fiică de familie nobilă ar lua din acest discurs⁶¹ despre Dharma chiar și un singur verset de patru rânduri, dacă l-ar expune și l-ar lumina (sau lămuri) altora, atunci el (sau ea) ar genera o grămadă și mai mare de merit [n.t. decât persoana care oferea daruri], nemăsurabilă, incalculabilă.

Mai mult, Subhūti, locul de pe Pământ unde cineva a luat din acest discurs al Dharmei chiar și un singur verset de patru rânduri, l-a predat sau l-a lămurit, acel loc va fi un veritabil sanctuar pentru întreaga lume cu zeii, oamenii și Asura-șii săi⁶². Ce să mai spun despre cei care păstrează în minte acest discurs de Dharma, în întregime sa, care îl recită, îl studiază și care îl explică celorlalți cu toate detaliile! Ei vor fi binecuvântați în cel mai minunat mod, Subhūti! Și acel loc, Subhūti, trebuie să fie văzut ca și cum acolo sălășluiește [n.t. însuși] Învățătorul, sau un Venerabil Discipol de-al său.

Numele acestei Sutra

Subhūti a întrebat: Atunci, O Divinule, ce este acest discurs despre Dharma, și cum trebuie să îl păstrez în minte?

Divinul Buddha a răspuns: Acest discurs despre Dharma, Subhūti, este numit „Înțelepciune perfectă asemenea diamantului⁶³”, și astfel trebuie să îl păstrezi în minte!

Transcendența

Natura realității

[n.t. *Divinul Buddha* a continuat:] Și de ce? Tocmai ceea ce Tathāgata a predat drept înțelepciune transcendentă, chiar aceea El a predat-o drept [n.t. non-înțelepciune] non-transcendentă⁶⁴. În acest sens se numește „înțelepciune transcendentă”. Ce crezi, Subhūti, există vreo dharma⁶⁵ pe care Tathāgata să o fi predat?

Subhūti a răspuns: Nu, deloc, O Divinule!

Divinul Buddha a spus: Subhūti, dacă ai număra particulele de praf din acest sistem de un miliard de lumi, vor fi ele multe?

Subhūti a răspuns: Da, O Divinule! Pentru că ceea ce a fost predat drept particule de praf de către Tathāgata, au fost predate ca non-particule de către Tathāgata. În acest sens sunt ele numite „particule de praf”. Iar pe acest sistem

de lumi Tathāgata l-a predat drept non-sistem. În acest sens este numit „sistem de lumi”.

Divinul Buddha a întrebat: Ce crezi, Subhūti, poate Tathāgata să fie văzut prin intermediul celor treizeci și două de semne ale unui supraom?⁶⁶

Subhūti a răspuns: Nu, deloc, O Divinule! Și de ce? Pentru că cele treizeci și două de semne ale unui supraom care au fost predate de către Tathāgata sunt de fapt non-semne. În acest sens sunt ele numite „cele treizeci și două de semne ale unui supraom”.

Această învățătură este extraordinară

Divinul Buddha a spus: Din nou, Subhūti, să presupunem că o femeie sau un bărbat ar renunța⁶⁷ la toate bunurile sale de atâtea ori câte fire de nisip sunt în Gange; și să spunem că altcineva, după ce a luat din acest discurs despre Dharma chiar și un singur verset de patru rânduri, l-ar explica altora. Atunci, acesta (sau aceasta) din urmă ar acumula o grămadă mai mare de merit, nemăsurabilă și incalculabilă.

Imediat după aceste cuvinte, impactul învățăturii (Dharmei) l-a mișcat pe Venerabilul *Subhūti* până la lacrimi. După ce și-a șters lacrimile, el i-a vorbit Divinului Buddha astfel: Este minunat, O Divinule, este nemaipomenit de minunat, O Victoriosule, cât de bine a predat Tathāgata acest discurs despre Dharma. Prin el, în mine a apărut cunoaștere. Nu am mai auzit niciodată un asemenea discurs despre Dharma. Cei care vor produce o percepție corectă⁶⁸ atunci când va fi predată această Sutra, vor fi binecuvântați în cel mai minunat fel. Iar ceea ce este percepție corectă, aceea este de fapt non-percepție. În acest sens Tathāgata predă „percepții corecte”⁶⁹.

Nu îmi este greu să accept și să cred acest discurs din Dharma, atunci când este predat. Însă ființele care vor fi într-o perioadă viitoare, în ultima epocă, în ultimii 500 de ani, pe vremea prăbușirii bunei Dharma și care, O Divinule, se vor ocupa de acest discurs din Dharma, îl vor păstra în minte, îl vor recita, îl vor studia și îl vor explica altora în toate detaliile, aceia vor fi binecuvântați în cel mai minunat mod. Și totuși, în ele nu va avea loc nicio percepție a unui sine, a unei ființe, a unui suflet și nici a unei persoane. Și de ce? O Divinule, ceea ce este percepție a unui sine, aceea este de fapt non-percepție. Și de ce? Pentru că Divinii Buddhași au lăsat în urmă toate percepțiile⁷⁰.

Divinul Buddha a spus: Așa este, Subhūti. Ființele care, atunci când vor auzi această Sutra, nu vor tremura, nu vor fi înspăimântate și nici nu vor fi îngrozite, vor fi extraordinar de binecuvântate. Și de ce? Tathāgata a predat aceasta⁷¹ drept cea mai înaltă perfecțiune. Și ceea ce Tathāgata predă drept cea mai înaltă

perfecțiune, pe aceea o predau și nenumărații Divini Buddhași ca nefiind o perfecțiune. În acest sens este ea numită „cea mai înaltă perfecțiune”.

Răbdarea perfectă este lipsită de percepția unui sine

[n.t. *Divinul Buddha* a continuat:] Mai mult, Subhūti, [și] perfecțiunea răbdării a lui Tathāgata este de fapt o non-perfecțiune. De ce? Pentru că, Subhūti, atunci când regele din Kalinga mi-a tăiat carnea de pe fiecare membru⁷², în acea vreme nu aveam nicio percepție a unui sine, a unei ființe, a unui suflet sau a unei persoane. Și de ce? Subhūti, dacă atunci aș fi avut o percepție a unui sine, atunci aș fi avut și percepția relei-voințe⁷³. Prin supra-cunoașterea mea, îmi amintesc că în trecut am trăit cinci sute de vieți ca înțelept ascet devotat răbdării. Nici atunci nu aveam percepția de sine, de ființă, de suflet și de persoană.

Absența completă a oricărui suport

[n.t. *Divinul Buddha* a continuat:] Așadar Subhūti, Bodhisattva, măreața ființă, după ce s-a debarasat de toate percepțiile, trebuie să își ridice gândurile la suprema, corecta și perfectă Trezire⁷⁴. El (sau ea) trebuie să producă un gând care nu este sprijinit pe formă, pe sunete, pe mirosuri, pe gusturi, pe obiecte tangibile și nici pe obiecte mentale, care nu este sprijinit pe nicio dharma, care nu este sprijinit pe nicio non-dharma, care nu este sprijinit pe nimic. Și de ce? Niciun suport nu are de fapt vreun suport. Din acest motiv predă Tathāgata: „Darurile trebuie oferite de către un Bodhisattva fără suport, și nu de către unul care este sprijinit de formă, de sunet, de miros, de gust, de tangibil sau de obiecte mentale”.

Absența percepțiilor și a ființelor

[n.t. *Divinul Buddha* a continuat:] Mai departe, Subhūti, tocmai pentru binele tuturor ființelor trebuie un Bodhisattva să ofere daruri în acest fel. Și de ce? Această percepție a unei ființe, Subhūti, este de fapt non-percepție. „Toate ființele”, despre care a vorbit Tathāgata, sunt de fapt non-ființe. Și de ce? Pentru că Tathāgata vorbește în conformitate cu realitatea, vorbește adevărul, vorbește despre ceea ce este, și nu altfel. Un Tathāgata nu vorbește greșit.

Despre generozitatea perfectă

[n.t. *Divinul Buddha* a continuat:] Însă, Subhūti, în dharma pe care Tathāgata a cunoscut-o complet și a expus-o, în ea nu este nici adevăr și nici minciună.

În întuneric, un om nu poate vedea nimic. Tot așa trebuie să fie văzut un Bodhisattva care a căzut între dharme și care, căzut între dharme, renunță la ceva și îl oferă în dar. Atunci când răsare Soarele, un om care are ochi poate vedea numeroase forme. Tot așa trebuie văzut și un Bodhisattva care nu a căzut între dharme și care renunță la ceva și îl oferă în dar, însă fără să fi căzut între dharme.

Meritul imens acumulat prin răspândirea acestei învățături

[n.t. *Divinul Buddha* a continuat:] Mai mult, Subhūti, fiii și fiicele de familie nobilă care se vor dedica acestui discurs, care îl vor purta în minte, îl vor recita, îl vor studia și îl vor explica detaliat altora, ei au fost cunoscuți de către Tathāgata prin cunoașterea sa de Buddha, ei au fost văzuți de către Tathāgata cu ochiul său de Buddha, ei au fost complet cunoscuți de către Tathāgata. Subhūti, toate aceste ființe vor genera (vor obține) o grămadă de merit nemăsurabilă și incalculabilă.

Subhūti, dacă o femeie sau un bărbat ar renunța dimineața la toate bunurile lor [și le-ar oferi altora], și ar face-o de atâtea ori câte fire de nisip sunt în fluviul Gange, și dacă ar face la fel și la amiază și seara, și dacă în acest fel ar renunța la toate bunurile lor timp de multe sute de mii de milioane de miliarde de ere; și dacă altcineva, auzind acest discurs despre Dharma nu l-ar respinge, atunci, din această cauză, persoana [n.t. care nu respinge această Sutra] ar obține grămada mai mare de merit, nemăsurabilă și incalculabilă.

Atunci ce se mai poate spune despre cel (sau cea) care, după ce ar scrie⁷⁵ [n.t. acest discurs], l-ar învăța, l-ar păstra în minte, l-ar recita, l-ar studia și l-ar lumina altora, în toate detaliile?

Mai mult, Subhūti, acest discurs despre Dharma este inconceptibil și incomparabil. Tathāgata l-a predat pentru binele ființelor care s-au pornit pe cea mai bună, cea mai măreață Cale⁷⁶. Pe cei care se vor dedica acestui discurs despre Dharma, care îl vor purta în minte, îl vor recita, îl vor studia și îl vor lumina altora în toate detaliile, Tathāgata i-a cunoscut prin cunoașterea sa de Buddha, Tathāgata i-a văzut cu ochiul său de Buddha, Tathāgata i-a cunoscut complet. Subhūti, toate aceste ființe vor fi binecuvântate cu o grămadă nemăsurabilă de merit, ele vor fi binecuvântate cu o grămadă de merit inconceptibilă, incomparabilă, nemăsurabilă și nelimitată. Toate aceste ființe, Subhūti, vor avea [n.t. pe atunci aproximativ] aceeași cantitate de [merit și de] înțelepciune [în

direcția Trezirii]. Și de ce? Pentru că nu este posibil, Subhūti, ca acest discurs despre Dharma să fie auzit de ființe cu o hotărâre inferioară, și nici de cele care văd un sine, o ființă, un suflet sau o persoană. Și nici ființele care nu au luat jurămintele de Bodhisattva⁷⁷ nu pot nici să audă, nici să i se dedice, nici să îl poarte în minte, nici să îl recite și nici să îl studieze. Asta nu se poate întâmpla⁷⁸.

Mai mult, Subhūti, locul unde această Sutra va fi dezvăluită (sau predată) va fi demn de venerat de întreaga lume cu zeii, oamenii și semizeii săi, demn să fie salutat cu respect, demn să fie onorat prin a fi înconjurat pe jos⁷⁹; acel loc de pe Pământ va fi asemenea unui altar.

Și, Subhūti, fiii și fiicele de familie nobilă care se vor dedica acestor Sutare⁸⁰, care le vor purta în minte, le vor recita și le vor studia, vor fi umili⁸¹, vor fi foarte umili! Cu ce rezultat? [n.t. Toate] faptele rele pe care le-au făcut în viețile anterioare și care i-ar putea duce în stările rele, vor fi anulate din cauza acelei umilințe chiar în această viață, și vor atinge [n.t. ulterior] Trezirea unui Buddha.

Cu supracunoașterea mea, Subhūti, îmi amintesc că în trecut, cu mult înainte de Tathāgata Dīpaṃkara, Arahatul Perfect Trezit, timp de nenumărați eoni, am servit atent și loial optzeci și patru de miliarde de Buddhași, fără ca vreodată să mă înstrăinez de ei. Însă grămada de merit acumulată prin a servi atent și prin a le oferi satisfacții acelor Buddhași⁸², fără ca vreodată să mă mai înstrăinez de ei, comparată cu grămada de merit a celor care, în ultima perioadă, în ultima epocă [n.t. a Dharmei], în ultimii cinci sute de ani, în vremea prăbușirii bunei Dharma, se vor ocupa chiar de aceste Sutare, le vor purta în minte, le vor recita, le vor studia și le vor dezvălui altora cu toate detaliile, nu se apropie nici de a suta parte, nici de a mia parte, nici de a suta mia parte, nici de a zecea milioane parte, nici de a suta milioane parte, și nici de a suta mia milioane parte [n.t. din meritul acumulat de cei care se vor ocupa de aceste Sutare]. [n.t. Grămada de merit acumulată de mine prin a-i servi pe acei Buddhași este infimă prin comparație] și nu suportă asemănare cu [n.t. grămada de merit acumulată de o persoană care se va ocupa de aceste Sutare în ultima perioadă a Dharmei].

Subhūti, dacă ar fi să predau despre cât de mare va fi grămada de merit [n.t. deja acumulată] a acelor fii și fiice de familie bună, și despre cât de mare va fi grămada generată și acumulată suplimentar [n.t. prin a se ocupa de aceste Sutare], ființele vor deveni frenetice și confuze [n.t., vor fi copleșite]. Subhūti, din moment ce Tathāgata a predat acest discurs despre Dharma ca inconceptibil, și karma rezultată din el este tot inconceptibilă.

Bodhisattvașii

Jurămintele unui Bodhisattva

Subhūti a întrebat: O Divinule, cum trebuie ca cineva să se pornească în Vehiculul Bodhisattvașilor, cum să progreseze, cum să își controleze gândurile?

Divinul Buddha a răspuns: Aici, *Subhūti*, cineva care s-a pornit pe Calea Bodhisattvașilor trebuie să producă un gând, astfel: „Trebuie să conduc toate ființele la Nirvana, în acel Tărâm al Nirvanei care nu lasă nimic în urmă; și totuși, după ce ființele au fost conduse la Nirvana, absolut nicio ființă nu a fost condusă la Nirvana”. Și de ce? Dacă noțiunea de „ființă” ar avea loc⁸³ într-un Bodhisattva, el nu ar putea fi numit Ființă-[n.t. care merge spre-]Trezire⁸⁴. La fel și dacă noțiunea de suflet sau de persoană ar avea loc în el (sau în ea). Și de ce? Cel (sau cea) care s-a pornit în Vehiculul Bodhisattvașilor nu percepe [și implicit nu aderă la] nicio dharma.

Întâlnirea cu Tathāgata Dīpaṃkara

[*Divinul Buddha* a continuat:] Ce crezi, *Subhūti*, există vreo dharma prin care Tathāgata⁸⁵, atunci când era cu Tathāgata Dīpaṃkara, a realizat complet suprema, corecta și perfecta Bodhicitta⁸⁶?

Subhūti a răspuns: Nu este nicio dharma prin care Tathāgata, atunci când era cu Tathāgata Dīpaṃkara, să fi realizat suprema, corecta și perfecta Bodhicitta.

Divinul Buddha a spus: Din acest motiv Tathāgata Dīpaṃkara mi-a prezis: „Tu, tinere brahmin, vei fi în viitor un Tathāgata, Arhat Perfect Trezit, cu numele de Śakyamuni!”

Trezirea și dharmele

[*Divinul Buddha* a continuat:] Și de ce? „Tathāgata” este sinonim cu „Aseitatea⁸⁷”. Și oricine ar spune că „Tathāgata a cunoscut complet suprema, corecta și perfecta [n.t. Bodhicitta sau suprema, corecta și perfecta] Trezire” ar vorbi greșit, ar spune un neadevăr. Și de ce? [Nu există nicio dharma prin care Tathāgata să fi cunoscut complet cea mai profundă, cea mai corectă și cea mai perfectă Trezire. Cât despre dharma⁸⁸ pe care Tathāgata a cunoscut-o și a demonstrat-o, în ceea ce o privește nu există nici adevăr și nici înșelăciune⁸⁹.] De aceea Tathāgata predă că „toate dharmele sunt dharmele speciale ale lui Buddha”. Și de ce? *Subhūti*, „toate dharmele” au fost predate de către Tathāgata drept non-dharme. În acest sens au fost numite toate dharmele drept dharmele

proprii și speciale ale lui Buddha [, așa cum un om poate fi înzestrat cu un corp imens⁹⁰.]

Subhūti a spus: [n.t. Corpul] aceluia om despre care Tathāgata a vorbit ca fiind „înzestrat cu un corp imens⁹¹”, a fost predat de către Tathāgata ca fiind non-corp⁹². În acest sens este el numit „corp imens”.

Cum este adevăratul Bodhisattva, cum trebuie să vadă corect

Divinul Buddha a spus: Așa este, *Subhūti*. Cineva care spune⁹³ „Voi conduce toate ființele la Nirvana” nu trebuie să fie numit(ă) Bodhi-sattva. Și de ce? *Subhūti*, există vreo dharma numită „Bodhisattva”?

Subhūti a răspuns: Nu există, O Divinule!

Divinul Buddha a spus: Un Tathāgata predă că „Toate dharmele sunt lipsite de un sine, ele nu au caracteristica de a fi ființe vii, ele sunt lipsite de suflet, de personalitate⁹⁴.” [Dacă cineva ar spune „Voi crea tărâmurii-Buddha minunate”], tot așa, nu ar trebui numit(ă) Bodhisattva⁹⁵. [Și de ce? „Minunatele tărâmurii-Buddha” au fost predate de către Tathāgata drept non-minunate non-tărâmurii-Buddha. În acest sens a vorbit el despre „tărâmurii-Buddha minunate”].

Bodhisattva⁹⁶ care a realizat hotărât că „dharmele sunt lipsite de sine, dharmele sunt lipsite de (esență), [și nu sunt de fapt dharmele]”, pe *acela* Tathāgata, Arhatul Perfect Trezit, l-a declarat ca fiind un Bodhisattva, o ființă măreață.

Buddhașii

Cei cinci ochi ai unui Buddha⁹⁷

[n.t. Apoi *Divinul Buddha* a întrebat:] Ce crezi, *Subhūti*, ochiul fizic al lui Tathāgata există?

Subhūti a răspuns: Da, O Divinule, ochiul fizic al lui Tathāgata există.

Divinul Buddha a întrebat: Ce crezi, *Subhūti*, ochiul divin, ochiul înțelepciunii, ochiul Dharmei și ochiul de Buddha ale lui Tathāgata există?

Subhūti a răspuns: Da, O Divinule, ochiul divin al lui Tathāgata există, și există și ochiul său al înțelepciunii, și ochiul său al Dharmei, și ochiul său de Buddha.

O parte din supracunoașterea unui Buddha⁹⁸

Divinul Buddha a întrebat: Ce crezi, Subhūti, Tathāgata vede [n.t. toate] firele de nisip din fluviul Gange?

Subhūti a răspuns: Da, O Divinule, da, O Victoriosule! Tathāgata vede [n.t. toate] firele de nisip din fluviul Gange.

Divinul Buddha a întrebat: Ce crezi, Subhūti, dacă ar fi atât de multe fluvii Gange câte fire de nisip sunt în fluviul Gange, și dacă ar fi atâtea sisteme de lumi câte fire de nisip ar fi [n.t. în toate aceste fluvii Gange la un loc], ar fi numeroase aceste sisteme de lumi?

Subhūti a răspuns: Da, O Divinule, ar fi foarte multe sisteme de lumi!

Divinul Buddha a spus: Tuturor ființelor care ar exista în toate acele sisteme de lumi le-aș cunoaște [n.t. simultan], în înțelepciunea mea, feluritele tendințe de gândire⁹⁹. Și de ce? „Tendințele de gândire” au fost predate de către Tathāgata ca non-tendințe. În acest sens sunt ele numite „tendințe de gândire”. Și de ce? Gândurile trecute nu se pot găsi¹⁰⁰, gândurile viitoare nu se pot găsi, gândurile prezente nu se pot găsi.

Nici măcar meritul imens nu este real

[n.t. Apoi *Divinul Buddha* a întrebat:] Ce crezi, Subhūti, dacă un fiu sau fiică ar umple acest sistem de un miliard de lumi cu cele șapte lucruri prețioase și apoi l-ar oferi în dar Tathagatașilor, Arhații Perfect Treziți, din această cauză ar genera și ar acumula o mare grămadă de merit?

Subhūti a răspuns: Da, O Divinule, ar genera și ar acumula, O Victoriosule!

Divinul Buddha a spus: Așa este, Subhūti. Din această cauză fiul sau fiica de familie bună ar genera o mare grămadă de merit, nemăsurabilă și incalculabilă. Însă dacă, pe de altă parte, ar exista un asemenea lucru precum o grămadă de merit, Tathāgata nu ar fi vorbit despre o „grămadă de merit”¹⁰¹.

Corpul fizic al unui Buddha

[n.t. Apoi *Divinul Buddha* a întrebat:] Ce crezi, Subhūti, Tathāgata poate fi văzut prin intermediul perfecțiunii corpului său de formă?

Subhūti a răspuns: Nu, deloc, O Divinule. Tathāgata nu poate fi văzut prin intermediul perfecțiunii corpului său de formă¹⁰². Și de ce? „Perfecțiunea corpului său de formă”, pe aceasta Tathāgata a predat-o ca non-perfecțiune. În acest sens este numită „perfecțiunea corpului său de formă”.

Divinul Buddha a întrebat: Ce crezi, Subhūti, Tathāgata poate fi văzut prin posesia semnelor sale¹⁰³?

Subhūti a răspuns: Nu, deloc, O Divinule! Și de ce? Pentru că această posesie a semnelor pe care a predat-o Tathāgata a fost predată de către Tathāgata ca fiind non-posesie a non-semnelor¹⁰⁴. În acest sens este numită „posesie a semnelor”.

Adevărul despre Dharma și ființe

Divinul Buddha a întrebat: Ce crezi, *Subhūti*, i se pare lui Tathāgata că „Dharma a fost expusă de către mine”? *Subhūti*, oricine ar spune „Tathāgata a expus Dharma” ar vorbi greșit, m-ar prezenta într-o lumină falsă, ar denatura prin a apuca¹⁰⁵ ceea ce nu există. Și de ce? Nu se poate găsi nicio dharma¹⁰⁶ care să fie „demonstrare (sau expunere) a Dharmei”.

Subhūti a întrebat: O Divinule, în viitor, în ultima perioadă, în ultima epocă, în ultimii cinci sute de ani, în vremea prăbușirii bunei Dharma, vor fi ființe care, auzind asemenea dharme¹⁰⁷, vor avea încredere completă?

Divinul Buddha a răspuns: Ele, *Subhūti*, nu sunt nici ființe și nici non-ființe. Și de ce? „Ființe”: *Subhūti*, Tathāgata a predat că toate sunt non-ființe. În acest sens a vorbit el despre „ființe”.

Adevărul despre Trezire

[n.t. Apoi *Divinul Buddha* a întrebat:] Ce crezi, *Subhūti*, există vreo dharma prin care Tathāgata să fi cunoscut cea mai profundă, corectă și perfectă Trezire?

Subhūti a răspuns: Nu, deloc, O Divinule! Nu există nicio dharma prin care Tathāgata să fi cunoscut suprema, corecta și perfecta Trezire.

Divinul Buddha a spus: Așa este, *Subhūti*. Nu există nici cea mai mărunță (anu în sanscrită) dharma, care să fie găsită sau la care să se ajungă¹⁰⁸. De aceea este numită „suprema (anuttara în sanscrită), corecta și perfecta Trezire¹⁰⁹”.

Mai mult, *Subhūti*, ea este perfect uniformă (sama în sanscrită), în ea nimic nu variază și nu diferă (viśama). De aceea este numită „Trezirea supremă, corectă (samyak în sanscrită) și perfectă (sam în sanscrită)¹¹⁰”. Perfect uniformă prin absența sinelui, a ființei, a sufletului, a persoanei, Trezirea supremă, corectă și perfectă este cunoscută complet drept rezultatul practicii tuturor dharmelor virtuoză¹¹¹. „Dharme virtuoză”: *Subhūti*, ele au fost predate drept non-dharme de către Tathāgata. În acest sens sunt ele numite „dharme virtuoză”.

Despre meritul acumulat prin Prajñāpāramitā Sutra

[n.t. *Divinul Buddha* a continuat:] Și din nou, Subhūti, dacă o femeie sau un bărbat ar aduna la un loc cele șapte lucruri prețioase, într-o grămadă mare cât toți munții Sumeru dintr-un sistem de un miliard de lumi la un loc, și le-ar oferi în dar; și dacă, pe de altă parte, un fiu sau o fiică de familie bună s-ar ocupa, din această Prajñāpāramitā, din acest discurs despre Dharma, chiar și de un singur verset de patru rânduri, și dacă l-ar expune și l-ar explica altora atunci, prin comparație, meritul acumulat [n.t. prin adunarea și oferirea lucrurilor prețioase] nu ar reprezenta măcar a suta parte [n.t. din meritul acumulat prin expunerea și explicarea chiar și a unui singur verset de patru rânduri din această Sutra], nici a mia parte, nici a milioanea parte, nici a miliarada parte, nici a mia milioanea miliarada parte, [n.t. pe scurt] nu ar exista nicio comparație între ele.

Despre ființe

[n.t. *Divinul Buddha* a continuat:] Ce crezi, Subhūti, i se pare lui Tathāgata că „ființele au fost eliberate de către mine”? Nu așa trebuie să vezi, Subhūti! Și de ce? Nu există nicio ființă, pe care Tathāgatași a să o fi eliberat¹¹². Dacă ar exista vreo ființă pe care Tathāgata să o fi eliberat¹¹³, atunci în Tathāgata ar fi avut loc apucarea unui sine, a unei ființe, a unui suflet, a unei persoane. „Apucarea unui sine”, Subhūti, a fost predată de către Tathāgata drept non-apucare. Și totuși oamenii obișnuiți și proști au apucat [n.t. un sine, sau o ființă, sau un suflet, sau o persoană]. „Oamenii obișnuiți și proști” au fost predați de către Tathāgata ca fiind de fapt non-oameni¹¹⁴. În acest sens sunt numiți „oamenii obișnuiți și proști”.

Adevărata natură a unui Buddha

[n.t. *Divinul Buddha* a continuat:] Ce crezi, Subhūti, Tathāgata trebuie să fie văzut prin posesia semnelor sale?

Subhūti a răspuns: Nu, deloc, O Divinule!

Divinul Buddha a spus: Subhūti, dacă Tathāgata ar putea fi recunoscut prin posesia semnelor sale, atunci și un Monarh Universal ar fi un Tathāgata¹¹⁵. Așadar, Tathāgata nu trebuie văzut prin posesia semnelor sale.

Subhūti a spus apoi: O Divinule, așa cum înțeleg eu învățătura lui Buddha, Tathāgata nu trebuie să fie văzut prin posesia semnelor sale.

În continuare, *Divinul Buddha* a predat prin următoarele versete:

„Cei care [n.t. cred că] mă văd prin corpul meu de formă,
Și cei care mă urmează după voce
Sunt angajați în eforturi greșite,
Pe *mine* acei oameni *nu* mă văd.

Din Dharma¹¹⁶ trebuie Buddhașii văzuți,
Din Corpurile-Dharma¹¹⁷ vine îndrumarea lor.
Adevărata natură a Dharmei¹¹⁸ nu poate fi discernută,
Și nimeni nu poate fi conștient de ea ca obiect¹¹⁹.”

Despre suferință și Trezire

[n.t. *Divinul Buddha* a continuat:] Ce crezi, Subhūti, Trezirea supremă, corectă și perfectă a fost cunoscută complet de către Tathāgata prin a poseda semnele¹²⁰? Nu așa trebuie să vezi, Subhūti! Și de ce? Deoarece, cu siguranță, Tathāgata nu a putut cunoaște Trezirea supremă, corectă și perfectă, prin a avea semnele. Și nici nu ar trebui să îți spună cineva, Subhūti, „cei care s-au pornit în Vehiculul Bodhisattvașilor au conceput distrugerea vreunei dharme¹²¹, sau anihilarea ei”. Nu așa trebuie să vezi, Subhūti! Cei care s-au pornit pe Calea Bodhisattvașilor nu au conceput¹²² distrugerea vreunei dharme, și nici anihilarea ei.

Despre merit

[n.t. *Divinul Buddha* a continuat:] Și din nou, Subhūti, dacă un fiu sau o fiică de familie bună a umplut cu cele șapte lucruri prețioase un număr de sisteme de lumi egal cu numărul de fire de nisip din Gange, și le-a oferit în dar Tathāgatașilor, Arhații Perfect Treziți, și dacă pe de altă parte un Bodhisattva ar obține (sau ar realiza) acceptarea răbdătoare a faptului că dharmele nu sunt nimic în ele însele¹²³ și că nu sunt produse¹²⁴, atunci acesta din urmă, din această cauză, ar obține o grămadă cu mult mai mare de merit, nemăsurabilă și incalculabilă. Mai mult, Subhūti, un Bodhisattva nu trebuie să obțină o grămadă de merit¹²⁵.

Subhūti a spus: Cu siguranță, O Divinule, Bodhisattva trebuie să obțină o grămadă de merit, nu-i așa?

Divinul Buddha a spus: „Să obțină” dar nu „să prindă¹²⁶”. În acest sens se spune „să obțină”¹²⁷.

Oricine spune că Tathāgata pleacă sau vine, stă în picioare, stă așezat sau stă culcat, nu înțelege sensul învățăturilor mele¹²⁸. De ce? „Tathāgata” este numit cineva care nu a mers (sau nu a plecat) nicăieri, și care nu a venit de nicăieri¹²⁹. În acest sens i se spune „Tathāgata, Arhatul Perfect Trezit”.

Vederea corectă

Lumea materială

[n.t. *Divinul Buddha* a continuat:] Și din nou, Subhūti, dacă un fiu sau o fiică de familie nobilă ar măcina un număr de sisteme de lumi egal cu numărul de fire de praf din acest sistem de 1 miliard de lumi¹³⁰, [dacă le-ar măcina] extrem de fin pentru că ar avea o vigoare inimaginabilă, și dacă le-ar reduce la nivelul unei grămezi de bucățele infime, mai mici decât atomii, ce crezi, Subhūti, acel număr de bucățele infime ar fi enorm?

Subhūti a răspuns: Da, O Divinule, da, O Victoriosule! Numărul de bucățele infime ar fi absolut enorm! Și de ce? Dacă, O Divinule, ar exista¹³¹ o grămadă enormă de bucățele infime, atunci Victoriosul nu ar numi-o „grămadă enormă de bucățele infime”. Și de ce? Ceea ce a fost predat de către Tathāgata drept „grămadă enormă de bucățele infime”, a fost predată de către Tathāgata drept „non-grămadă”. În acest sens este numită „grămadă enormă de bucățele infime”¹³².

Iar ceea ce Tathāgata a predat drept „sistem de un miliard de lumi”, Tathāgata l-a predat ca fiind non-sistem. În acest sens este numit „sistem de un miliard de lumi”. Și de ce? Dacă, O Divinule, ar fi existat¹³³ vreun sistem de lumi, atunci acesta ar fi fost un caz de apucare a unui obiect, iar ceea ce a fost predată drept „apucare a unui obiect” a fost predată de către Tathāgata drept non-apucare¹³⁴. În acest sens este numită „apucare a unui obiect”.

De asemenea, Subhūti, acea „apucare a unui obiect” este [numai] o chestiune de convenție de exprimare, o expresie verbală fără niciun conținut real¹³⁵. Nu este nici o dharma și nici o non-dharma. Și totuși oamenii obișnuiți, ignoranți, au apucat-o cu entuziasm.

Dharmele în general

[n.t. *Divinul Buddha* a continuat:] Și de ce? Ar spune adevărul cineva care ar spune că vederea¹³⁶ unui sine, a unei ființe, a unui suflet sau a unei persoane a fost predată de către Tathāgata?

Subhūti a răspuns: Nu, O Divinule, deloc, O Victoriosule! Acea persoană nu ar vorbi corect! Și de ce? Ceea ce a fost predat de către Tathāgata drept „vedere a unui sine” a fost predat de către Tathāgata drept non-vedere¹³⁷. În acest sens este numită „vedere a unui sine”.

Divinul Buddha a spus: Exact așa trebuie să cunoască toate dharmele, să vadă toate dharmele și să se implice în dharme cineva care s-a pornit pe Calea Bodhisattvașilor. Trebuie să le cunoască, să le vadă și să se implice în ele în așa

fel încât să nu genereze nicio percepție a vreunei dharme. Și de ce? „Percepția unei dharme”: Subhūti, ea a fost predată de către Tathāgata ca non-percepție¹³⁸. În acest sens este numită „percepția unei dharme”.

Dezvăluirea corectă și meritul ei incalculabil

[n.t. *Divinul Buddha* a continuat:] Și în sfârșit, Subhūti, dacă un Bodhisattva, o măreață ființă, ar umple cu cele șapte lucruri prețioase un număr incalculabil și nemăsurabil de sisteme de lumi, și le-ar oferi în dar Tathāgatașilor, Arhații perfect Treziți, și dacă pe de altă parte un fiu sau o fiică de familie nobilă ar lua din această Prajñāpāramitā, din acest discurs despre Dharma, chiar și un singur verset de patru rânduri și l-ar purta în minte, l-ar demonstra, l-ar recita, l-ar studia și l-ar lămuri altora cu toate detaliile atunci, din această cauză, a doua persoană¹³⁹ ar acumula o grămadă cu mult mai mare de merit, nemăsurabilă și incalculabilă. Și cum l-ar explica, cum l-ar dezvălui? În așa fel încât să nici nu îl explice și nici să nu îl dezvăluie¹⁴⁰. În acest sens se spune „ar explica, ar dezvălui”.

Despre condiționat

[Atunci, *Divinul Buddha* a rostit următorul verset:]

„Precum stelele, o greșeală a vederii, o lampă,
Un spectacol fals, picăturile de rouă, un clăbuc,
Un vis, un fulger sau un nor,
Așa trebuie să fie văzut ceea ce este condiționat.”¹⁴¹

Încheiere

Astfel a vorbit *Divinul Buddha*. Fermecați de încântare, Venerabilul Subhūti, călugării și călugărițele, laicii și laicele, Bodhisattvașii, și întreaga lume cu zeii, oamenii, semizeii și Gandharva-șii săi, s-au bucurat de învățătura Divinului.

Note explicative

¹ Prajñā pāramitā.

² Jetavana este numele unui crâng de lângă orașul Śrāvastī. Negustorul Anāthapiṇḍika a cumpărat acest crâng (sau parc) chiar dacă prețul cerut de vânzător a fost exorbitant, și a construit un mare sălaș pentru Divinul Buddha și pentru Sangha, un complex care avea toate dotările posibile pentru acea vreme. Rămășițele construcțiilor se pot vedea și acum, ele fiind în prezent monumente. În acest loc Divinul Buddha a ținut numeroase discursuri (sau învățături).

³ Așa cum am explicat și în alte traduceri, Divinul Buddha făcea acest lucru, printre altele, și pentru a permite ființelor să acumuleze imens de multe merite. Până și un simplu bob de fasole oferit unui Buddha a avut efectul de a obține o renaștere ca rege al unei mari părți din Univers. Aceasta nu era cerșetorie așa cum o știm acum, ci o activitate modestă efectuată din compasiune. Prin aceasta, nenumărate ființe au obținut merite imense, direct și indirect, și în foarte multe cazuri chiar și Eliberarea.

⁴ S-a îmbrăcat cu alte haine, pentru a ține un discurs din Dharma.

⁵ Un Buddha este mereu perfect conștient, nu doar uneori. Aici Sutra se referă la adoptarea de către Buddha Śakyamuni a posturii asemănătoare posturii de meditație în care este reprezentat deseori.

⁶ Așa cum se înconjoară și o Stupa, mergând în sensul acelor de ceasornic, adică avându-l pe Divinul Buddha (sau Stupa) mereu în partea dreaptă.

⁷ Sau de familie bună. Termen care îi desemnează pe cei care urmează corect Dharma, indiferent de familia umană.

⁸ Sau mintea.

⁹ Sau „vă”, deoarece Divinul Buddha se adresează întregii adunări.

¹⁰ În ceea ce privește acest subiect.

¹¹ Aici Divinul Buddha a inclus oamenii, animalele, fantomele, zeii în toate stările de meditație, semizeii și ființele din infernuri, deci absolut toate felurile imaginabile de ființe.

¹² Adică la încetarea completă dharmelor.

¹³ Bodhisattva: ființă (sattva) care merge către Trezire (bodhi).

¹⁴ Sau de transmigrant.

¹⁵ Atunci când manifestă generozitatea.

¹⁶ Adică nu trebuie să fie sprijinit pe nicio dharma, de niciun fel, nu trebuie să considere nimic drept real, nu trebuie să aibă nicio percepție de niciun fel.

¹⁷ Acestea sunt cele șase obiecte ale celor șase simțuri (văz, auz, miros, gust, pipăit și minte). Sunetele sunt obiecte ale auzului, aromele ale mirosului, și așa mai departe.

¹⁸ Conceptul de „semn” este tratat în detaliu în „Prajñāpāramitā Sutra în 8.000 de versete”, pe care o puteți găsi pe aceeași pagină web cu această traducere.

¹⁹ Sau cantitatea.

²⁰ Adică să nu ofere daruri considerând că „eu ofer”, „eu ofer daruri”, „eu ofer daruri ființelor”, „eu acumulez merit”, „eu fac asta”, sau având vreo noțiune de „eu”, „oferire”, „daruri”, „ființe”, „acumulare”, „merit”, etc.; cu atât mai mult, să nu considere că aceste idei ar fi reale sau că ar reprezenta sau ar fi echivalentul ceva real. „Prajñāpāramitā Sutra în opt mii de versete” explică pe larg aceste aspecte.

²¹ Tathāgata nu este în agregate, nu este în cele treizeci și două de semne ale unei ființe extraordinare, nu este în nicio dharma. A vedea corpul de formă (fizic) nu înseamnă a-l vedea pe Tathāgata.

²² Deși Divinul Buddha a descris cu scop pedagogic cele treizeci și două de semne ale unei ființe extraordinare, acest lucru a fost făcut în contextul ignoranței ființelor, al percepției ființelor. În Realitate (și acesta este punctul de vedere din care se vorbește în Sutrele Prajñāpāramitā) nu există nici „a avea” și nici „semne”, acestea sunt doar suprapunere, imagine, percepție, care este pur imaginară la rândul ei. Folosind un limbaj afirmativ, se poate spune că posesia este de fapt non-posesie, și semnele sunt de fapt non-semne. Folosind un limbaj neafirmativ, semnele și posesia lor nu există de fapt. Puteți citi introducerea mea la „Prajñāpāramitā Sutra în opt mii de versete” pentru o explicație mai amănunțită.

²³ Este o vedere complet greșită, este vederea a ceva ce nu există, în acest caz semne.

²⁴ Tathāgata nu are niciun semn caracteristic, sau altfel spus „semnul” său este „absența oricăror semne”. De fapt, nicio dharma nu are niciun semn, iar această realizare duce la vederea Tathāgatașilor, adică la sesizarea lor în mod direct, fără intermediul dharmelor. Neținând de dharme, această „vedere” este imposibil de descris.

²⁵ Pe vremea Divinului Buddha, Dharma era complet accesibilă, și se putea auzi direct de la un Buddha. În următorii cinci sute de ani, ea era ca „smântâna proaspătă”, ușor de înțeles, învățăturile greșite și școlile formate în jurul unor idei parțiale fiind foarte puțin influente. Apoi, în următorii două mii de ani, Dharma a fost tot mai greu accesibilă, fiind acoperită de învățături greșite, care erau preferate în locul învățăturilor lui însuși Buddha. Apoi, o perioadă (în care ne aflăm), Dharma va fi înlocuită treptat de „ceva ca Dharma” dar fără esența ei,

cu învățături trunchiate inspirate din Dharma însă cărora le lipsește tocmai esența, adică partea despre renunțare, despre cele Patru Adevăruri Nobile, despre Nobila Cale Octuplă, despre cauză și efect, despre Lipsa Semnelor, despre Vacuitate, despre Absența Scopurilor, despre Apariția Dependentă, care este de fapt non-apariție, despre perfecțiunile transcendente, etc. Apoi, după această perioadă confuză, Dharma se va pierde cu totul, și chiar dacă unele texte poate vor mai exista, nimeni sau aproape nimeni dintre oamenii care vor trăi atunci nu le va mai înțelege. Această etapă este etapa finală a Dharmei în această lume. Următorul Buddha, Maitreya, o va face cunoscută din nou, însă acest lucru se va întâmpla peste un interval de timp de ordinul milioanei de ani.

²⁶ Această expresie semnifică: „Este foarte trist (sau foarte rău), și de aceea nu este ceva de spus!”

²⁷ Adică absolut toate procesele perceptive vor fi complet încetate. Pentru a înțelege „ce rămâne” după această încetare vă invit să citiți Tathāgatagarbha Sutra, pe care o puteți găsi pe aceeași pagină web cu această traducere.

²⁸ Toate acestea sunt simple idei, sunt imaginare, nu sunt reale. Vederea lor, agățarea de ele, este ignoranța, nu Trezirea.

²⁹ Plută care să îi ducă la malul oceanului Samsarei, adică să îi ajute să se Elibereze, să se Trezească.

³⁰ Această afirmație poate fi înțeleasă mai bine citind Tathāgatagarbha Sutra.

³¹ Se referă la o galaxie. Vezi „Prajñāpāramitā Sutra în opt mii de versete”.

³² Aceste șapte lucruri prețioase sunt descrise în Sutra Lotusului: aur, argint, lapis lazuli, cochilii marine rare, agat, perle și cornalină. Pe atunci, acestea erau considerate de către indieni ca fiind cele mai prețioase obiecte și substanțe, iar Divinul Buddha le-a acceptat tradiția. De exemplu, o ființă care îi oferea ceea ce considera că este cel mai valoros posibil acumula foarte mult merit, în special datorită motivației și efortului de a oferi ceva foarte valoros, și chiar dacă acel obiect sau acea substanță este de fapt inexistentă în realitate, nu are nicio valoare intrinsecă, și bineînțeles nicio valoare specială pentru un Buddha.

³³ Sau: „grămadă de merit” este numai idei sau cuvinte, și nimic altceva – adică nu este reală și nu are niciun substrat real, este pură imaginare, doar vorbe goale și nimic mai mult. Acest comentariu este valabil pentru toate afirmațiile similare din continuare.

³⁴ Sloka în sanscrită.

³⁵ Trezirea supremă a Buddhașilor a apărut din prajñāpāramitā, care este indicată și în această Sutra. De aceea, meritul acumulat prin a răspândi învățăturile despre perfecțiunea înțelepciunii-cunoaștere este imens.

³⁶ Buddha, Tathāgata, Arhat Complet Trezit: acestea sunt expresii sinonime. Aici Divinul Buddha spune că a explica și lămuri altcuiva un verset din această

Sutra este cauză pentru dezvoltarea Trezirii perfecte a Buddhașilor, adică este cauză pentru apariția Buddhașilor.

³⁷ Sotāpanna în sanscrită.

³⁸ Îi vine ideea că, crede că, consideră că, are gândul cum că.

³⁹ Efectul intrării în curent, adică stadiul de Intrare-în-Curent. Aici Calea este asemuită unui curent de apă care duce la Nirvana, și cineva care intră în acest curent este pe drumul către Nirvana. Este prima realizare pe Calea către Buddhitate, și este cel mai adesea descrisă prin expresia „orice apare va dispărea inevitabil”. Această realizare este net superioară obținerii oricărui tip de naștere în Samsara, chiar și celei de zeu conducător al Universului (Dhammapada, 178).

⁴⁰ O ființă este numită astfel deoarece a avut prima întrezărire a absenței realității dharmelor, este în prima etapă a Căii care duce la Eliberare, la realizarea Realității. Un Intrător-în-Curent a realizat că tot ceea ce apare va înceta inevitabil, și de aceea nu mai are atașare față de dharme și nu mai consideră că „eu sunt asta”, orice ar fi „asta” (corp, minte, sine, etc.).

⁴¹ Sakadāgāmin în sanscrită. A doua realizare pe Calea către Buddhitate. O asemenea ființă se mai întoarce o singură dată în Samsara înainte de a deveni Arhat.

⁴² Aici acea dharma ar trebui să fie o ființă, sau o persoană, sau un suflet, sau un practicant, sau ceva similar, însă așa ceva nu există în realitate. Deși în mod convențional, cu scop pedagogic, se vorbește despre o ființă care a atins un stadiu, de fapt nici ființa și nici stadiul nu există în realitate.

⁴³ Anāgāmi în sanscrită. Acest stadiu înseamnă că starea de Arhat va fi atinsă în Locurile Pure (Śuddhāvāsa în sanscrită) cum ar fi paradisul Akaniṣṭha.

⁴⁴ Cel demn de ofrande. Eliberat. Și un Buddha este considerat un Arhat, însă unul „perfect Trezit”. Deși este și ea măreață și foarte dezirabilă, Eliberarea nu este echivalentă cu Trezirea perfectă, ci este o realizare temporară, incompletă și inferioară Trezirii ca Buddha.

⁴⁵ Starea de Arhat.

⁴⁶ Sau: nu există nicio dharma, și în particular niciuna care să fie numită „Arhat”.

⁴⁷ Pentru a înțelege această frază este necesar să înțelegem că „el” nu se referă la nicio dharma, și în niciun caz la un individ. Tathāgatagarbha Sutra și „Eliberarea de la sine prin vederea cu goala conștiință” a lui Ārya Padmasambhava, pe care le puteți găsi pe aceeași pagină web cu această Sutra, vă pot ajuta să înțelegeți la ce se referă acest „el” din acest context, și bineînțeles din altele similare.

⁴⁸ O concepere, o imagine, o percepere, o suprapunere.

⁴⁹ Aici lipsa lăcomiei nu înseamnă o simplă cumpătare, ci faptul că Subhūti nu vede nimic ca fiind demn de dorit sau demn de obținut, și de aceea sălășluiește atât de profund în Pace.

⁵⁰ Din nou, este foarte important să înțelegem la ce se referă acest „eu” din frază, pentru a înțelege sensul afirmației din Sutra, și de ce o frază ca „eu spun că eu nu văd niciun eu”, în care „eu” apare de trei ori, nu este un paradox și nici nu conține vreo contradicție.

⁵¹ A sălășlui în Pace nu înseamnă a sălășlui undeva. Dimpotrivă, a nu sălășlui nicăieri înseamnă „a sălășlui în Pace”. Indicarea cu ajutorul conceptelor a ceea ce este transcendent și inconceptibil nu se poate face decât într-un astfel de mod.

⁵² Vreo învățătură, vreo informație, vreo idee, vreo practică, etc.

⁵³ Aici Divinul Buddha se referă la el însuși.

⁵⁴ În realitate nu se predă nimic, nu se învață nimic, nu se explică nimic, nu se profețește nimic. Toate acestea sunt simple imagini ireale, și nimic în plus. Exprimarea are loc în cadrul imaginării, folosind termenii imaginării, și asta nu o face reală. Lucrările lui Ārya Nāgārjuna pe care le puteți găsi pe aceeași pagină web cu această traducere vă pot ajuta să înțelegeți mai bine acest subiect.

⁵⁵ Buddha care i-a profețit viitorului Buddha Śākyamuni (cel care vorbește în Sutra) faptul că va deveni un Buddha, că va purta numele de Śākyamuni, etc. Pe atunci, viitorul Buddha Śākyamuni tocmai devenise un Bodhisattva ireversibil, adică atinsese al optulea bhūmi de pe Calea Bodhisattvașilor, era născut ca brahman și era numit Sumedha. Aceste evenimente au avut loc acum multe ere cosmice.

⁵⁶ Ar spune neadevăruri, ar lua drept real ceea ce nu este real, ar vorbi despre ceea ce este cel mult imagine, iluzie.

⁵⁷ Ca orice dharme, minunățiile sau frumusețile sunt numai imagine. O frumusețe nu este de fapt o frumusețe la modul real, ci este numai concepere ireală. Cu acest sens este folosit termenul de non-minunăție, și nu cu rol de antonim la minunăție (cum ar fi ceva urât sau ceva ce nu este spectaculos).

⁵⁸ De ceva văzut cu ochii, de vreun obiect al vederii.

⁵⁹ În comentariul următor este explicat la ce se referă în acest context termenul de „non-corp”.

⁶⁰ Adică, nici măcar dacă este atât de mare în aparență, totuși nu este nici corp și nici ceva opus corpului, și nici altceva decât corpul, ci este cel mult descriptibil ca absență atât a unui corp cât și a ceva ce nu este corp. Este foarte importantă înțelegerea acestui aparent paradox din exprimare, deoarece el indică tocmai Realitatea. Este la fel ca și cu Nirvana care este dincolo de Samsara și de Nirvana.

⁶¹ Din această Sutra.

⁶² Acestea sunt cele trei tipuri de nașteri superioare, cu suferințe mai puțin intense, și în care o ființă este capabilă să urmeze Dharma: zei, semizei și oameni.

⁶³ „Înțelepciune-cunoaștere transcendentă perfectă asemenea diamantului, tunetului și fulgerului”, sau „Vajra-prajñā-pāramitā” în sanscrită.

⁶⁴ Transcendența, realizarea Realității, include și realizarea faptului că nu există nici aceste două categorii, „lumesc” și „transcendent”.

⁶⁵ Vreo învățătură, vreo înțelepciune transcendentă, sau orice altceva.

⁶⁶ Aceste treizeci și două de semne ale corpului de formă (fizic-energetic) sunt specifice numai Buddhașilor și Regilor Universali, cu diferența că la Regii Universali sunt mult mai puțin vizibile. Ele sunt enumerate în Lakkhaṇa Sutta: tălpi plate, având semnele unor roți cu o mie de spițe, degete lungi și fine, patruzeci de dinți albi, netezi și apropiați între ei, etc.

⁶⁷ A renunța la toate bunurile este o acțiune virtuoaasă, pentru că acele bunuri sunt dăruite (așadar este implicată și generozitatea), și pentru că persoana care renunță încearcă să reteze sau chiar retează atașarea față de ele. Spre exemplu, a deveni călugăr buddhist implică renunțarea la toate bunurile, mai puțin la 2-3 robe, 1-4 boluri pentru cerșit mâncare, și în unele tradiții la câteva alte obiecte folosite în anumite ritualuri. În această Sutra renunțarea la bunuri se referă preponderent la a le dăru.

⁶⁸ Cei care vor începe să vadă corect, cei care vor înțelege corect.

⁶⁹ Adică percepția corectă este absența tuturor percepțiilor sau, în alți termeni, vederea corectă este absența tuturor vederilor. Nici percepțiile corecte și nici cele greșite nu există în realitate, așa cum explică și Ārya Padmasambhava în „Eliberarea de la sine [...]” menționată în notele anterioare.

⁷⁰ În plus, au „văzut” irealitatea percepțiilor și au explicat-o ființelor. În acest context, percepțiile, ideile, noțiunile, imaginările, suprapunerile, vederile, conceperile, sunt toate sinonime.

⁷¹ Sūtrele despre prajñāpāramitā, perfecțiunea înțelepciunii.

⁷² Divinul Buddha a povestit această întâmplare dintr-o viață anterioară: un rege peste Kalinga i-a tăiat mâinile și picioarele, din furie și din invidie, și pentru a-i testa răbdarea. Regele a avut un destin tragic, fiind renăscut în scurt timp în infernul cel mai teribil, numit Avīci. Totuși, Bodhisattva care urma să devină Buddha Śākyamuni i-a promis regelui că, după ce devine Buddha, el va fi prima ființă pe care o va ajuta să se Elibereze. Multe ere mai târziu, acel Bodhisattva a devenit Buddha Śākyamuni, iar fostul rege își încheiase șederea în infern și era acum un ascet, mai precis unul dintre discipolii prințului Gautama Siddhartha atunci când practica ascetismul. După ce prințul a devenit Buddha Perfect Trezit, prima persoană pe care a ajutat-o să se Elibereze a fost chiar acest discipol, pe atunci numit Ajnata Kaundinya. El a fost primul Arhat eliberat prin ajutorul Divinului Buddha, fiind parte a grupului de cinci asceți care au auzit primii

Discursurile lui Buddha despre suferință și despre non-sine, pe care le puteți găsi pe aceeași pagină web cu această traducere.

⁷³ Perfecțiunea răbdării constă în faptul că nu este nimic perceput drept suferință, deoarece nicio dharma nu există în realitate. Nici regele, nici intenția lui rea, nici înțeleptul și nici acțiunea de a tăia carnea de pe oasele corpului înțeleptului, niciuna nu este reală. Așadar, răbdarea perfectă nu este capacitatea de a îndura suferința ci este absența percepției dharmelor, inclusiv absența percepției unui sine și respectiv a suferinței. În acest fel, pare că suferința este îndurată, dar de fapt nici măcar nu este percepută. De aceea, într-o asemenea ființă nu există nicio cauză pentru apariția relei voințe, a furiei, etc.

⁷⁴ Trebuie să o dorească, să o păstreze în minte neîntrerupt și să facă toate eforturile viguroase pentru a o atinge.

⁷⁵ Ar face cel puțin o copie a Sutrei. Această activitate are multe beneficii: în timpul scrierii, persoana respectivă o repetă și o analizează, iar rezultatul final sunt una sau mai multe copii fidele care pot fi păstrate (pentru a păstra Dharma cât mai mult timp în această lume) și respectiv pot fi dăruite altor ființe, pentru ca și ele să beneficieze de Dharma și să aibă posibilitatea să facă același lucru.

⁷⁶ Calea Bodhisattvașilor, Mahayana, Calea către Buddhitate.

⁷⁷ Jurămintele care se depun atunci când cineva intră pe Calea Bodhisattvașilor. Aici textul se referă la o ființă care a depus aceste jurăminte în acea viață, sau cel puțin o dată într-o viață anterioară, și fără ca acestea să fi fost piedute între timp prin încălcarea lor flagrantă.

⁷⁸ Aceeași idee se regăsește și în „Prajñāpāramitā Sutra în opt mii de versete”: o ființă care nu are suficiente merite acumulate în trecut nu se poate nici măcar întâlni cu Sūtrele Prajñāpāramitā, și cu atât mai mult nu le poate crede, înțelege, studia, etc. Aceasta înseamnă că noi, cititorii acestor Sutre, avem acumulată o mare cantitate de merit și de înțelepciune, și că avem responsabilitatea sporirii și utilizării ei în mod corect.

⁷⁹ La fel ca înconjurarea unui Buddha sau a unei Stupe.

⁸⁰ Sutrele Prajñāpāramitā, din care puteți găsi încă trei versiuni pe pagina web pe care găsiți și această traducere.

⁸¹ Nu vor fi deloc îngâmfați. În alte variante de traducere: vor fi disprețuiți și prigoniți pentru că răspândesc învățăturile despre prajñāpāramitā, pentru că recită sau pentru că practică această Sutra, sau celelalte despre prajñāpāramitā; iar prin a fi prigoniți în timp ce se ocupă de aceste Sutre, faptele rele din trecut le vor fi curățate.

⁸² A le oferi mâncare, haine, cazare, mănăstiri, temple, stupe, parfumuri, ghirlande, nestemate, etc. și a-i servi prin a face ceea ce solicită, de exemplu a aduce apă, a vorbi cu cineva, a invita pe cineva, etc. Aceste activități duc la acumularea unei cantități imense de merit.

⁸³ Dacă ar avea percepția unei sau unor ființe, dacă ar gândi, imagina, concepe sau percepe „ființe”.

⁸⁴ Bodhi-sattva. Trezire-ființă. Ființă (care merge spre) Trezire.

⁸⁵ Aici Divinul Buddha se referă la sine însuși, pe vremea când era un Bodhisattva ireversibil. După cum puteți vedea, „sine însuși” nu are nicio legătură cu nicio dharma și în particular cu niciun „sine”.

⁸⁶ Realizarea completă a non-apariției dharmelor este numită „Bodhicitta supremă” și reprezintă atingerea celui de-al optulea nivel (sau bhūmi) de Bodhisattva, stadiul ireversibil, din care îndepărtarea de Trezirea supremă este imposibilă. Odată cu intrarea unui Bodhisattva în stadiul ireversibil, un Buddha poate vedea și descrie clar momentul și contextul Trezirii aceluia Bodhisattva, momentul în care va deveni un Buddha. Un Bodhisattva ireversibil este prezis pentru Trezirea perfectă de către Buddhașii cu care se întâlnește în diferitele sale nașteri.

⁸⁷ Tathātā în sanscrită. „Așa-cum-este”. Realitatea, inexprimabilă, doar indicabilă prin acest cuvânt. Tathāgata înseamnă „Cel-Astfel-Plecat”. *Cum* anume este Realitatea, sau *cum* anume este plecat, nu ține de domeniul conceptelor și nu poate fi efectiv explicat. Sensul acestor expresii se poate doar realiza în mod direct. Vedeți Tathāgatagarbha Sutra, și „Eliberarea de la sine [...]” a lui Ārya Padmasambhava.

⁸⁸ Aici este vorba despre Bodhicitta supremă.

⁸⁹ Sau: ea nu poate fi concepută dar nici nu scapă înțelegerii.

⁹⁰ Așa cum un om poate avea un corp imens, și „corpul” unui Buddha poate fi considerat „toate dharmele”.

⁹¹ Omul cu corpul mare cât muntele Meru (sau Sumeru), menționat anterior în Sutra.

⁹² Acel „corp” nu există în realitate, nu este corpul real al unei ființe reale.

⁹³ Sau gândește, imaginează, percepe, concepe, sau consideră că.

⁹⁴ Așadar și tot ceea ce pare a fi ființă vie, corpurile, procesele mentale, etc., nu sunt de fapt ființe vii și nici părți ale vreunor ființe vii, și în plus aceste agregate care par că alcătuiesc ființe nu au nicio esență, niciun sine, niciun suflet.

⁹⁵ Acest exemplu cu tărâmurile-Buddha a mai fost explicat mai sus, nici măcar tărâmurile-Buddha nu sunt reale. De aceea, o ființă care percepe așa ceva, sau chiar și posibilitatea de a le crea, nu este un Bodhisattva.

⁹⁶ Aici putea fi și „Ființa care a realizat...”, însă discursul Divinului Buddha implică faptul că nu toate ființele numite „Bodhisattva” de către oameni merită acest titlu.

⁹⁷ Aici se vorbește despre cei cinci ochi ai unui Buddha, care sunt tot lipsiți de existență adevărată, despre care s-ar putea spune tot că „nu sunt ochi, în acest

sens se vorbește despre ei ca ochi”. Această secțiune subliniază capacitatea nemăsurată de cunoaștere a unui Buddha.

⁹⁸ Exprimarea are loc în mod similar cu cea din capitolul anterior despre cei cinci ochi.

⁹⁹ Tendințele mentale. Un Buddha cunoaște tendințele tuturor ființelor, în timp ce până și unui Bodhisattva îi este dificil să cunoască vag tendințele unei singure ființe. Această cunoaștere foarte amplă și în același timp foarte subtilă îi este specifică numai unui Buddha. Exemplul nu are scopul de a explica o limită superioară a cunoașterii unui Buddha (de exemplu printr-un număr de neînțeles ca în expresia „tendințele a 10²⁰⁰ de ființe”), ci ilustrează vastitatea Universului și indică nelimitarea cunoașterii unui Buddha.

¹⁰⁰ Sau: nu se poate ajunge la ele, nu se pot apuca (pentru că nu există în realitate).

¹⁰¹ În lucrările în care explică Vacuitatea și Realitatea, și pe care le puteți găsi pe aceeași pagină web cu această traducere, Ārya Nāgārjuna explică de ce dacă ceva ar fi existent cu adevărat nu ar fi exprimabil, nici nu ar fi nevoie să fie exprimat și nici măcar conceput.

¹⁰² Tathāgata nu poate fi văzut prin corpul său de formă. Acest corp fizic-energetic nu este Buddha însuși, Buddha nu rezidă de fapt în acest corp, corpul nu este „parte” din Buddha, și nici nu este „al lui Buddha”, chiar dacă ființelor ignorante li se pare că are cele treizeci și două de semne. Acestea nu sunt decât exprimare convențională, vorbe goale pentru ușurința exprimării și a înțelegerii de către ființele ignorante. A vedea corpul fizic nu înseamnă deloc a-l vedea pe Tathāgata. Ca o comparație incompletă, a vedea casa cuiva nu înseamnă deloc a vedea acea ființă. Eventual, dacă acea casă este foarte frumoasă și îngrijită se poate deduce că proprietarul are la dispoziție resurse și că este harnic și atent, însă chipul proprietarului nu este deloc indicat de aceste caracteristici. Pentru a completa exemplul trebuie să ne amintim că această idee de „proprietate” este numai o convenție socială, și că obiectul proprietății (casa, sau chiar și corpul) nu are existență reală, la fel ca ideea de proprietate, sau ca orice altă dharma. Așadar, acea „ființă” nu este de fapt nici proprietarul casei și nici locuitorul corpului. Ca și în cazul unui Tathāgata, a vedea un corp nu înseamnă a vedea o ființă.

¹⁰³ Aici textul se referă la cele treizeci și două de semne ale unui supraom.

¹⁰⁴ Ca și în celelalte locuri, aici nu este vorba despre o contradicție în cadrul aceleiași fraze, ci despre a vorbi în termeni convenționali, pe înțelesul ființelor, și despre a vorbi apoi în termeni de indicare a realității.

¹⁰⁵ Prin a vedea, a sesiza, a imagina, a percepe, a concepe, a suprapune. Toate acestea sunt sinonime în acest context.

¹⁰⁶ Nici vreo idee și nici vreo Dharma în general.

¹⁰⁷ Asemenea învățături, asemenea ideii, asemenea informații.

¹⁰⁸ Aceasta înseamnă că în realitate nu există nici cea mai mărunță dharma, și nu că există vreo dharma dar că ea nu se poate găsi. Partea a doua a frazei accentuează de fapt ideea din prima parte, „nu există și de aceea nici nu se poate găsi”.

¹⁰⁹ Adică această Trezire perfectă este sinonimă cu realizarea că nu există nici măcar cea mai mărunță dharma, că nu există de fapt nicio dharma, de niciun fel.

¹¹⁰ Trezirea perfectă: „Anuttara samyak sambodhi” în sanscrită.

¹¹¹ Inclusiv a acțiunilor virtuozitate. În acest context și perfecțiunea înțelepciunii este tot ceva virtuos, deși de fapt nu este nici virtute și nici non-virtute, la fel cum în realitate nu este nici perfecțiune și nici non-perfecțiune. Convențional, toate dharmele care duc la Trezirea perfectă sunt numite dharme virtuozitate, sau dharme bune.

¹¹² Din nou, partea a doua a frazei sublinează ideea din prima parte: nu există nicio ființă, și de aceea niciuna pe care să o fi eliberat vreun Tathāgata.

¹¹³ Dacă i s-ar fi părut Divinului Buddha așa ceva.

¹¹⁴ Ca neavând existență adevărată, ca neexistând în realitate.

¹¹⁵ Și un Monarh Universal are aceleași treizeci și două de semne pe corp, deși mai puțin vizibile. Așadar, prezența acestor semne nu poate indica fără nicio urmă de îndoială că acela este corpul unui Tathāgata. Simpla prezență a acelor semne nu determină faptul că un corp ar „aparține” unui Tathāgata. Aceasta întărește ideile că semnele caracteristice aparente nu sunt de fapt semne caracteristice, și că a vedea un corp cu treizeci și două de semne nu înseamnă a-l vedea pe Tathāgata, asta chiar dacă acel corp „aparține” unui Tathāgata.

¹¹⁶ Aici cuvântul „Dharma” se referă probabil la Realitate, la Dharmadhātu, și nu la învățăturile Buddhașilor despre Realitate.

¹¹⁷ Învățătura și ghidarea oferite de Buddhași vine din Dharmakāya, din Realitate, sau din Corpul Realității, și nu din vreo dharma.

¹¹⁸ Tot așa, „Dharma” aici desemnează Realitatea așa cum este ea, sau Aseitatea. Sensul secundar poate fi de „învățături”.

¹¹⁹ Aceasta este o învățătură care indică direct transcendentul, realitatea. Deși poate fi direct realizată, Realitatea nu poate fi obiect al cunoașterii, ea nu poate fi cunoscută în niciun fel. De exemplu, nu poate fi cunoscută așa cum se cunoaște un obiect fizic sau o idee.

¹²⁰ Adică: „A cunoscut Tathāgata Trezirea perfectă pentru că avea cele treizeci și două de semne, sau pentru că s-ar fi folosit de ele sau, în orice alt mod, atingerea Trezirii de către El a fost realizată prin intermediul sau cu ajutorul acestor semne, sau chiar și cu ajutorul cauzelor semnelor?”

¹²¹ Aici cea dharma este suferința, cu latura implicată de ignoranță. A spune că un Bodhisattva vrea să distrugă suferința sau ignoranța este numai o

exprimare convențională, pentru că un Bodhisattva nu vede nicio dharma numită „ignoranță” sau „suferință”. Acestea sunt doar concepte, imaginare. Un Bodhisattva nu concepe, nu imaginează, nu gândește „voi face ca ignoranța să înceteze!”.

¹²² Nu au imaginat, nu au perceput, nu urmăresc.

¹²³ Nu au nicio esență, nicio caracteristică sau semn, nu există în realitate.

¹²⁴ În realitate nu apar, nu durează, nu dispar, ele „sunt” simplă identificare, imaginare, suprapunere, și nu „ceva” în sine. Vacuitatea și respectiv absența producerii dharmelor, acestea două menționate aici, sunt realizările cele mai profunde și sunt numite „înțelepciunea-cunoaștere perfectă”, în sanscrită „prajñā pāramitā”. A avea această realizare (sau aceste realizări, deși nu sunt două) înseamnă atingerea stadiului de ireversibilitate de la Trezirea perfectă. Ființele care au această realizare sunt numiți Bodhisattvași ireversibili, de pe al optulea nivel (bhūmi) în sus. Despre aceștia se spune că „au obținut” sau „au atins” prajñā pāramitā. Meritul imens asociat acestei realizări nu poate fi exprimat nici măcar printr-o metaforă.

¹²⁵ Adică aceste idei: „eu am acumulat / acumulez / voi acumula / trebuie să acumulez o grămadă imensă de merit”, fiind ireale, fiind numai imaginare a unui eu, a unei acumulări, a unei grămezi, a imensității, nu au loc într-un Bodhisattva ireversibil. Acumularea, chiar și imensă, este numai descriere convențională, în termenii ignoranței ființelor. Un Bodhisattva ireversibil nu consideră că adună merit, nu percepe așa ceva.

¹²⁶ Adică nu „să vadă”, „să conceapă”, „să imagineze (așa ceva)”, când de fapt nu este real.

¹²⁷ Deși realizează activitățile pentru acumularea de merit, acestea sunt făcute fără impresia (sau percepția, sau imaginarea) unei acumulări de merit, a unui agent (eu) care acționează și acumulează merit, și așa mai departe. Varianta în opt mii de versete explică mai pe larg acest subiect, printre altele folosind exemplul mașinăriei asemănătoare cu un om, și care realizează activități fără să aibă percepția unui sine, a unor activități sau a unor beneficiari ai activităților.

¹²⁸ Un Tathāgata nu este corpul, așa cum a fost explicat și mai sus. A-l confunda cu corpul și respectiv a-i confunda activitatea cu mișcările corpului sau cu vorbirea sunt doar niște erori grosolane. De aceea, din punct de vedere al Realității, a spune că „Tathāgata a predat Dharma” este un neadevăr, așa cum ați găsit mai sus în Sutra.

¹²⁹ Aici se analizează epitetul „Tathāgata” dat unui Buddha, care înseamnă „Cel-Astfel-Plecat” sau „Cel-Astfel-Venit”. Aceste expresii au sensul de „a pleca” din Samsara sau de „a veni” în Samsara din compasiune, însă „plecarea” sau „venirea” sunt de fapt realizarea corectă a Realității, care nu are nicio Samsara,

nicio Nirvana, și nicio dharma în general. De aceea, nu este de fapt o plecare sau o venire, ci doar *pare* astfel pentru ignoranți.

¹³⁰ Într-o exprimare contemporană, dacă ar măcina un număr de galaxii egal cu numărul de fire de praf din această galaxie.

¹³¹ Dacă „ar exista”, sau dacă „ar exista cu adevărat”. Aceste două expresii sunt sinonime de fapt, și sunt folosite cu același sens în cadrul discursurilor profunde despre Realitate. Existența aparentă nu este reală, însă pentru a vorbi pe înțelesul ființelor ignorante, pentru a le ghida, uneori Divinul Buddha a afirmat că „există” anumite lucruri, afirmații care sunt făcute „conform aparenței convenționale”. Aici însă „a exista” are sensul absolut.

¹³² Aici este subliniat ceea ce am scris în comentariul anterior: deși Divinul Buddha a afirmat pe înțelesul ființelor existența unei asemenea grămezi în scenariul cu măcinarea fină, totuși această existență afirmată este pur imaginară, pur conceptuală (și nu pentru că este un scenariu ipotetic, ci pentru că toate dharmele sunt ireale, nici măcar o piatră sau Trezirea nu sunt mai reale decât un scenariu pur ipotetic), și este specificat în clar faptul că în Realitate acea grămadă nu există, sau altfel spus nu este o grămadă, și că prin termenul „grămadă” nu se denumeste și nu se indică vreo grămadă adevărată. Diferențele de exprimare ale inexistenței în realitate provin din diferențele culturale și de informare dintre indienii acelor vremuri și europenii sau americanii de astăzi.

¹³³ Dacă ar fi fost perceput.

¹³⁴ Adică până și imaginarea este tot imaginară, imaginarea unei dharme cum ar fi „o galaxie” este imaginară, și în realitate această imagine (a unei galaxii, în acest exemplu) nu are loc (nu se întâmplă), deși pare că are loc. Această impresie că are loc imaginarea este și ea ireală, nu se întâmplă în realitate. Deși poate fi mai greu de înțeles sau realizat, nu este deloc imposibil.

¹³⁵ Care nu indică ceva real, care nu indică nimic de fapt, care nu există în realitate și care are sens numai în cadrul imaginării, apărute dependent. Altfel spus, vorbărie goală. Acesta este înțelesul tuturor explicațiilor din Sutra unde se spune „În acest sens este numit(ă) [...]”.

¹³⁶ Imaginarea, imaginarea ca fiind reală.

¹³⁷ Aici sunt suprapuse două aspecte: (1) faptul că Divinul Buddha a predat întotdeauna faptul că dharmele nu au nicio esență, și în particular niciun sine, niciun „eu” și (2) mai profund, faptul că până și imaginarea unui sine și imaginarea în sine sunt doar imagine și nu ceva real.

¹³⁸ Aici sunt din nou suprapuse două aspecte inseparabile: (1) nu există nicio dharma, așadar nu există nicio cauză pentru percepere și (2) nici măcar perceperea a ceva imaginar nu face excepție, nici ea nu există de fapt. Așadar, în funcție de persoană, una, cealaltă sau ambele explicații de aici ar trebui să ne convingă să renunțăm la percepții.

¹³⁹ Persoana care se ocupă de Prajñāpāramitā, și nu Bodhisattva care a făcut darul din șapte lucruri prețioase.

¹⁴⁰ Aici Sutra nu se referă la a-l ține secret, ci la a-l dezvălui fără a avea loc percepția dezvăluirii, percepția unor persoane care dezvăluie și respectiv cărora le este dezvăluit, etc.

¹⁴¹ Aceste metafore descriu dharmele, ceea ce este apărut dependent, ceea ce este compus. Strălucirea stelelor nu este văzută corect, ele fiind cu mult mai fierbinți și mai strălucitoare, și de asemenea nu se poate ajunge la stele; greșeala vederii din cauza afectării organelor de simț, sau un miraj, adică dharmele nu sunt ceea ce par; lampa luminează numai cât timp fitilul arde, și dacă este acoperită nu mai este vizibilă, așadar lumina ei nu este nici penetrantă și nici eternă; spectacolul fals este doar o înscenare, nașterea sau moartea unei ființe în spectacol ar fi o simplă iluzie (explicația mai amplă o găsiți în varianta de opt mii de versete); picăturile de rouă apar dimineața și dispar repede atunci când apare Soarele, ele nu durează; clăbucii apar și dispar și mai repede decât roua, nu au niciun conținut, nu au nicio esență, nu se pot utiliza la nimic și nu se poate pune nicio bază pe ei; visele sunt simplă iluzie, la fel ca restul realității aparente; fulgerele durează foarte puțin, apar în dependență de cauze și condiții, și nu sunt „obiecte” tangibile, și așa sunt și toate dharmele; norii apar și dispar pe cer, fără să lase nicio urmă vizibilă (explicația mai pe larg o puteți găsi în „Eliberarea de la sine [...]” a lui Ārya Padmasambhava).

O altă variantă de traducere:

„Toate lucrurile compuse sunt ca un vis,

Ca o fantomă, ca o picătură de rouă, ca lumina fulgerului.

Așa trebuie meditat la ele,

Așa trebuie contemplate și analizate.”

Toate dharmele (sau lucrurile), fără excepție, sunt apărute condiționat, sunt compuse, sunt nepermanente, sunt nesatisfăcătoare, nu au nicio substanță, nu au nicio esență (și în particular nu au niciun sine), nu au semne caracteristice reale, nu sunt demne de a fi un scop în sine, de fapt nu sunt apărute, nu durează, nu dispar, sunt simplă imagine, iluzie, suprapunere, percepere, concepere, gândire, și nimic mai mult, nu au nicio capacitate de a acționa și nici de a produce ceva real.

Tot așa sunt și visele, fantomele, picăturile de rouă și lumina fulgerului.

Deși sunt foarte profunde, toate aceste idei pot fi înțelese. Pentru această înțelegere vă poate ajuta studiul lucrărilor pe care le puteți găsi traduse și comentate pe aceeași pagină web pe care se află această traducere.

Acest verset final este un exemplu de verset de patru rânduri care poate fi memorat, păstrat în minte, recitat, studiat, înțeles și apoi explicat în detaliu altor ființe, așa cum scrie în această Sutra.

Dicționar de termeni

AGREGATE (*upādāna-skandha*). Vezi SKANDHA.

AMĂGIRE (*moha*). A treia dintre cele trei rădăcini ale răului. Confuzie, nebulie, dezorientare, prostie, iluzie, imaginație încăpățânată și greșită, în ciuda dovezilor contrare de nezdruccinat. Vezi ILUZIE.

ĀNANDA. Renumit pentru credința și devotamentul său. Se spune că ar fi recitat din memorie cuvintele lui Buddha, la Consiliul celor 500 de Arhați (vezi TRIPITAKA). Se consideră că el este cel care a făcut introducerea fiecărei Sutra dictate prin cuvintele „Așa am auzit odată”.

APARIȚIA DEPENDENTĂ. Vezi CO-PRODUCEREA CONDIȚIONATĂ.

ARHAT (*arhan*). Literalmente: „demn de respect”. Sfântul Hīnayāna perfect. El știe ceea ce este folositor pentru propria salvare și este mulțumit temporar cu Trezirea strict pentru sine însuși. O etapă temporară de pe Calea către Buddhitate.

ASEITATE, AȘA-CUM-ESTE, sau ASTFEL-CUM-ESTE (*tathatā*). De asemenea: realitatea adevărată, nimic adăugat sau luat. Cuvântul din limba română, „aseitate”, nu este traducerea cea mai fidelă, el însemnând „existența originând din și neavând nicio altă sursă decât ea însăși” și fiind folosit mai ales în contextul presupunerii existenței unei divinități supreme, a cărei existență însă nu se presupune în buddhism și nu face obiectul buddhismului, acesta fiind non-teist și non-pozitivist. Pe parcursul acestei cărți, cuvântul este folosit pentru „Așa-Cum-Este” Realitatea, modul real de a exista al dharmelor, natura tuturor dharmelor, esența Realității, natura Realității.

ATOTCUNOAȘTERE (*sarva-jñatā*). Omnisciența unui Buddha.

BHIKSU. Un călugăr, cineva care și-a părăsit casa și care a depus jurămintele monastice.

BINE-PLECAT (*Su-gata*). Epitet pentru Buddha, care a plecat pe calea corectă și în locul corect.

BODHICITTA (*bodhi-citta*). Literalmente, mintea Trezirii. Este de două feluri: bodhicitta ultimă, care este mintea complet trezită care vede vacuitatea tuturor fenomenelor (dharmelor), și bodhicitta relativă care este aspirația de a practica cele șase perfecțiuni și de a elibera toate ființele de suferința din Samsara. Bodhicitta relativă se împarte în bodhicitta de aspirație și bodhicitta de perseverență.

BODHISATTVA (*bodhi-sattva*). *Bodhi*: Trezire, *sattva*: principiu, existență reală, sau ființă. „Ființă a Trezirii”. Ființa ideală din Mahāyāna care, prin înțelepciune și compasiune infinită, caută iluminarea tuturor ființelor, nu numai a sa însuși și care, dacă urmează corect perfecțiunea înțelepciunii, va deveni un Buddha. Poate fi atât bărbat, cât și femeie.

BUDDHA. „Cel Trezit”. Cel care s-a Trezit la Realitate. Termen folosit atât pentru ființa cel mai recent Trezită pe această planetă (Buddha istoric, adică Gautama Siddhartha, numit și Śakyamuni, adică înțeleptul clanului Śakya), cât și pentru orice alte ființe care au ajuns la aceeași stare, la aceeași realizare, despre care se afirmă în Prajñāpāramitā Sutra în 8.000 de versete că sunt într-un număr „infinite”. Numit și „Tathāgata”, „Buddha”, „Jina”, „Conducătorul Caravanei”, etc. În traducere se mai folosesc și „Divinul”, „Împlinitul”, „Realizatul”, „Trezitul”, „Nobilul”, „Desăvârșitul”.

BUDDHA, AUTORITATEA LUI (*buddha dhisthāna*). Inspirația sau carisma lui Buddha, prin care el insuflă gândurile în mintea oamenilor și îi susține pe adepții Dharmei.

BUDDHA-DHARMELE. Calitățile, însușirile sau caracteristicile unui Buddha. De asemenea, învățătura (*Dharma*) lui Buddha.

BUDDHA, OCHIUL (*buddha-caksus*). Intuiția directă a tuturor dharmelor, fără excepție. Ceea ce vede „totul”.

BUDDHA, TĂRÂMUL– sau CÂMPUL– (*buddha-kṣetra*). Un sistem de lumi în care un Buddha predă Dharma și aduce ființele la maturitatea spirituală. Deseori, acest sistem este creat chiar de acel Buddha. Asemenea câmpuri sau tărâmurii sunt numeroase. De asemenea, regatul unui Buddha.

CĂI, PATRU. Cel-Care-A-Intrat-În-Curent, Cel-Care-Se-Mai-Întoarce-O-Singură-Dată, Cel-Care-Nu-Se-Mai-Întoarce, Arhatul. Sunt etapele Eliberării.

CEL-CARE-A-INTRAT-ÎN-CURRENT (*srotāpatti*). Literalmente, „intrarea în curent”. Cineva care a intrat pe Cale, comparată cu un curent de apă care duce la Trezirea deplină. Este primul dintre cele patru stadii ale dezvoltării spirituale din Hinayana, sau prima dintre cele Patru Căi.

CEL-CARE-NU-SE-MAI-ÎNTOARCE (*anāgāmin*). Un sfânt care, după deces, nu se va mai întoarce în această lume, ci va câștiga Nirvana în altă parte, adică în Locurile Pure. A treia dintre Cele Patru Căi.

CEL-CARE-SĂLĂȘLUIEȘTE-ÎN-PACE (*aranā-vihārin*). O persoană care este lipsită de murdăria [le minții] și care astfel este liberă față de pasiune și non-pasiune. Se consideră că Subhūti a atins această stare. Vezi și ARHAT. A patra dintre cele Patru Căi.

CEL-CARE-SE-MAI-ÎNTOARCE-O-SINGURĂ-DATĂ (*sakrdāgāmin*). Destinat să mai aibă o singură naștere, în care va deveni Arhat. A doua dintre cele Patru Căi.

COMUNITATE (*samgha sau sangha*). Patru adunări: călugări, călugărițe, laici și laice care urmează Dharma. Una dintre cele Trei Nestemate.

CONCENTRARE (*samādhi*). O îngustare a atenției, care duce la un calm liniștit. Al optulea pas în calea octuplă (calea din opt părți). În mod tradițional, constă în trei tipuri de practici: 1) cele opt meditații (*dhyāna*), 2) cele patru Nelimitate, 3) puterile psihice.

CO-PRODUCEREA CONDIȚIONATĂ, sau APARIȚIA DEPENDENTĂ sau APARIȚIA INTERDEPENDENTĂ (*pratītya-samutpāda*). Douăsprezece legături: 1) ignoranța, 2) formațiunile karmice, 3) conștiința, 4) numele și forma, 5) cele șase organe de simț (sau facultățile simțurilor și obiectele lor), 6) contactul, 7) senzația, 8) nesațul (jinduirea, tânjirea), 9) apucarea sau agățarea, 10) devenirea, 11) (re)nașterea, 12) bătrânețea, descompunerea și moartea; ele cauzează tot ceea ce se întâmplă în această lume. Sau, mai general: o modalitate de descriere a fenomenelor, ființelor sau obiectelor (adică a tuturor dharmelor) pentru a înțelege dependența și interdependența lor și implicit lipsa esenței și a realității lor fundamentale, a faptului că nu sunt produse (în sensul de „produs finit”), că sunt lipsite de esență, semne și caracteristici adevărate, etc.

CORPUL-FORMĂ (*rūpa-kāya*). Corpul material, fizic, corpul care poate fi văzut de ochiul fizic.

CREDINȚĂ sau ÎNCREDERE (*śraddhā*). Prima dintre cele cinci facultăți. O stare temporară necesară inițial, dar care devine tot mai puțin importantă pe măsură ce conștiința spirituală crește. Are patru obiecte: 1) credința în karma și în renaștere, 2) acceptarea învățăturilor de bază despre natura realității, cum ar fi producerea dependentă, 3) încrederea în cele trei refugii: Buddha, Dharma și Samgha, 4) încrederea în eficiența practicilor prescrise și în Nirvana, ca și cale finală de ieșire din toate greutățile și suferințele.

DESTINE (*gati*). Șase categorii de ființe animate; ele sunt 1) zei, 2) oameni, 3) titani sau demoni (*Asura*), 4) animale, 5) fantome (*Preta*), 6) ființele din iaduri.

DESTINE DUREROASE. Destinele de animal, fantomă flămândă, ființă din infern. În unele cazuri, este inclus și destinul de titan sau de demon.

DHARANI. Formule scurte care ne permit să ne amintim punctele esențiale ale învățăturii.

DHARMA. 1) Realitatea unică, finală, fundamentală; 2) un eveniment esențialmente real, sau un adevăr; 3) ca reflectat în viață: dreptate, virtute; 4) dacă este scris cu majusculă, învățătura lui Buddha: Doctrină, Scriptură, Adevăr; se referă la învățăturile Buddhiste în general sau, în funcție de context, la o anumită învățătură în particular; unii traducători se referă la acestea ca fiind „doctrina buddhistă”, termen ce sugerează însă îngustime și rigiditate și de aceea în traducere se folosesc alternativ cele două cuvinte, doctrină și învățătură; 5) obiect al celui de-al șaselea organ de simț (al minții); 6) în general, orice entitate perceptibilă sau conceptibilă: fenomen, ființă, obiect, noțiune, însușire, concept, idee, parte, stare, etc.

DHARMA, CORP– (*dharma-kāya*). 1) colecția învățăturilor lui Buddha; 2) corpul absolut al Buddhității, lipsit de orice caracteristici și însușiri.

DHARMA, ELEMENT– (*dharma-dhātu*). 1) Dharma Absolută sau, simplu, Absolutul, 2) sfera religiei, 3) sfera obiectelor mentale.

DIRECȚII (*diś*). Zece: cele patru puncte cardinale, cele patru direcții intermediare, și deasupra și dedesubt.

DISCIPOL, sau **ASCULTĂTOR** (*śrāvaka*). Cineva care ascultă. Tehnic, numai cei care au auzit (sau ascultat) Legea direct de la Buddha, însă în textele Mahāyāna se folosește asemenea și pentru cei care urmează Hīnayāna.

DIVIN (*bhagavan*). Un epitet al lui Buddha. De asemenea „Cel Binecuvântat”.

FIINȚĂ (*sattva*). O entitate vie, simțitoare. Având conștiință. O ființă animată, prin contrast cu obiectele neanimate. Toate ființele cu conștiință sau minte, care nu au atins încă Buddhitatea. Include toate ființele din Samsara și pe cele care au atins orice nivel (*bhūmi*) de Bodhisattva.

FIU SAU FIICĂ DE FAMILIE NOBILĂ, sau **DE FAMILIE BUNĂ** (*kulaputra, kuladuhitā*). O formă politicoasă de adresare față de cei care urmează învățătura lui Buddha, implicând o bună înzestrare spirituală, sau o bună poziție socială, sau ambele.

FORMA (*rūpa*). Primul dintre cele cinci agregate (*skandha*); materia și energia, considerate ca nefiind diferențiate.

GNOZĂ (*jñāna*). În general, cunoaștere religioasă care duce la salvare. În Buddhism, realizarea și cunoașterea clară ce duce la Eliberare și apoi la Trezire.

IGNORANȚĂ (*avidyā*). Cauza finală, cea mai profundă, a transmigației (a renașterii), este corolarul negativ al gnozei, al cunoașterii; prima dintre cele doisprezece legături ale producerii dependente. De asemenea, „neștiință”. Vezi **ILUZIE**.

ILUMINARE (*bodhi*). În sanscrită, *bodhi* înseamnă trezire sau înflorire. Cu toate acestea, datorită influenței creștine asupra traducătorilor, el este tradus adesea ca „iluminare”, deși conform Buddhismului nu există o ființă supremă care să ilumineze prin grația sa o altă ființă, obișnuită. Traducerea corectă este „Trezire”. Am folosit ambele variante în traducere, pentru a familiariza cititorul cu această noțiune, însă în Dharma nu există niciun echivalent al cuvântului „iluminare”. Vezi **TREZIRE**.

ILUZIE (*moha*). A treia dintre cele trei rădăcini ale răului. Înșelăciune, fraudă, natura aparentă a fenomenelor. În fapt, ar trebui tradusă ca o expresie: „închipuiri greșite și încăpățânate, în ciuda evidenței care le contrazice”. Înțelegere greșită, percepție greșită, etc., proces de percepere și concepere a ceea ce nu există, sau de înțelegere complet greșită a ceea ce există și a modului său de existență. Deși este folosită ca un sinonim pentru ignoranță, nu este doar ignoranță, adică lipsa cunoașterii corecte, ci și cunoaștere greșită.

ÎNȚELEPCIUNE - CUNOAȘTERE (*prajñā*). Cea de-a cincea dintre cele cinci facultăți. În buddhismul timpuriu, aceasta consta în contemplarea metodică a dharmelor și în meditația interioară asupra modului de existență al acestora. Nu este doar înțelepciune, deși este tradusă astfel, ci și cunoaștere directă,

nemijlocită, realizarea realității. Înțelepciune izvorâtă din realizarea directă, completă, profundă. Nu este aceeași cu înțelepciunea bazată pe experiență, care este numai formațiune mentală. Vezi PERFECȚIUNEA ÎNȚELEPCIUNII.

ÎNVĂȚĂTOR (*śāstar*). Un Buddha.

JINA. „Cuceritor”, „Victorios”. Epitet pentru Buddha.

KALPA. Eon, eră, durata de timp a unei lumi, sau un interval de timp similar.

KARMA. O acțiune volitivă, care este fie pozitivă (virtuoasă), fie negativă (nevirtuoasă), este ceea ce trece, într-o continuitate neîntreruptă, dintr-un amalgam instantaneu al agregatelor către altul, fie în timpul vieții unei ființe, fie după moartea sa, până când rezultatul (*vipāka*) fiecărei activități voliționale a corpului, vorbirii sau gândirii a fost manifestat, s-a ajuns la el.

KLEŚA. Tulburările, perturbările mentale, inclusiv o parte din cauzele și efectele lor. Cele trei „otrăvuri ale minții” sau tulburările fundamentale sunt considerate ignoranța (sau iluzia), atașarea și aversiunea, care duc la nenumărate alte perturbări și stări mentale. În Mahayana se mai consideră încă două fundamentale pe lângă acestea trei, și anume mândria și invidia, toate fiind numite „cele cinci otrăvuri”. În alte enumerări se mai socotesc încă două, și anume îndoiala și vederile greșite.

LEGEA BUNĂ (*saddharma*). Învățătura (sau doctrina) lui Buddha.

LUMEA TRIPLĂ (*traidhātuka*). 1) lumea dorinței pentru plăcerile simțurilor, 2) lumea formei, 3) lumea fără formă.

MĂREAȚĂ FIINȚĂ (*mahā-sattva*). Epitet standard al unui Bodhisattva. De asemenea, „măreț erou spiritual”, pentru că aspirațiile sale sunt la scară eroică.

MERIT (*punya*). Fructul faptelor bune și condiția pentru o fericire mai mare, sau pentru progresul spiritual.

MURDĂRIE (*kleśa*). Impuritate sau corupere; „pasiune” sau „viciu”.

NESTEMATE (*ratnā*). Trei: Buddha, Dharma și Samgha (Sangha).

NIRVANA. „Încetare”, „stingere”. Calm liniștit, sublim, existență reală, nedistorsionată.

OCHI (*caksus*). Trei sau cinci dimensiuni ale vederii, parțial fizice, parțial spirituale: 1) ochiul fizic, 2) ochiul ceresc (divin), 3) ochiul înțelepciunii, 4) ochiul-Dharma, 5) ochiul-Buddha.

OTRĂVURI, sau MIZERII (*kleśa*). Zece, după Abhidharma: lăcomia, ura, iluzia, mândria, vederile greșite, îndoiala, lenea sau indiferența, agitația, nerușinarea și nesăbuița.

PARINIRVANA. NIRVANA completă, finală, fără rămășițe.

PERFECȚIUNEA ÎNȚELEPCIUNII, sau ÎNȚELEPCIUNEA PERFECTĂ (*prajñā-pāramitā*). Cunoaștere perfectă transcendentă. A șasea perfecțiune. Cea mai importantă dintre perfecțiuni, în învățătura Mahāyāna. Funcția sa este pur spirituală și duce la realizarea interioară că toate dharmele sunt „vide”, „goale”,

inexistente în realitate, ne-produse, ne-apărute. Este atât cunoaștere, realizare directă și nemijlocită, cât și înțelepciunea naturală derivată din ea. Este uneori personificată ca o divinitate feminină, dar personificarea a apărut mult mai târziu decât Sutra.

PERSOANĂ (*pudgala*). O entitate, un continuum care migrează de la o renaștere la alta.

PISCU VULTURULUI (*Grdhra-kūta-parvata*). Un munte lângă Rājagriha.

PLĂCERILE SIMȚURILOR, sau **PLĂCERILE SENZUALE** (*kāma-guna*). Cinci: derivate din văz, sunet, miros, gust și atingere.

PRICEPERE ÎN MIJLOACE (*upāya-kauśalya*). Priceperea, capacitatea unui Bodhisattva de a face ceea ce este necesar și potrivit pentru salvarea ființelor simțitoare, atât a celorlalți, cât și a lui însuși.

RĀJAGRIHA. Capitala ținutului Magadha.

RĂDĂCINI ALE RĂULUI, TREI: Lăcomia, ura și iluzia.

REALIZARE. „Realizarea” nu înseamnă construirea, atingerea sau obținerea a ceva, ci are un sens apropiat de expresia convențională „a-ți da seama direct, nemijlocit, de ceva”. „Realizarea Realității” înseamnă vederea clară, directă, înțelegerea de o profunzime infinită a stării de fapt. Aceste cuvinte, desigur, sunt incapabile să exprime foarte precis ceva ce nu ține de cuvinte, de noțiuni. Desigur, se poate spune că „Realizarea Realității” este o realizare în sens obișnuit, în sensul că a necesitat efort și resurse, și că prin ea se „obține” încetarea suferinței și eliberarea din Samsara, respectiv Trezirea perfectă. Totuși, sensul cel mai apropiat de cel intenționat în texte este cel de la începutul acestei definiții.

REALIZĂRI (*samāpatti*). În general, din „cele nouă opriri succesive”, adică cele patru concentrări sau meditații, cele patru realizări fără formă și meditația încetării percepției și simțurilor.

REALIZĂRILE FĂRĂ FORMĂ (*ārūpya-samāpatti*). Patru: 1) spațiul nesfârșit, 2) conștiința infinită, 3) absolut nimic, 4) nici percepție și nici non-percepție.

ROATA DHARMEI (*dharma-cakra*). Acesta este numele pentru predarea învățăturilor (sau Dharmei) de către Mărețul Buddha Śakyamuni, comparată cu punerea în mișcare a unei roți care se învârt și în prezent, ajutând ființele să se elibereze de suferință. Canonul Buddhist consideră trei „învârtiri” ale Roții Dharmei: prima a fost cu învățăturile despre Cele Patru Adevăruri Nobile și despre absența sinelui în ființe, a doua a fost cu învățăturile despre vacuitatea ființelor și a fenomenelor în general, și cea de-a treia a fost cu învățăturile despre luminozitate și despre natura de Buddha (sau de Tathāgata).

SAMADHI. Cel de-al optulea element din Nobila Cale Octuplă. Absorbire meditativă stabilă, non-duală, perfect conștientă.

SAMSARA. Cuvânt din limba sanscrită care înseamnă „rătăcire”. Este folosit de către Buddha pentru a descrie rătăcirea ființelor în ciclul renașterilor și morților. Existență ciclică. Potrivit semnificației sale, nu este un „drum” urmat, ci o rătăcire fără o direcție precisă și fără un scop precis. Existența condiționată a vieții obișnuite în care suferința apare deoarece ființa încă are ignoranță, atașare și agresiune (cele trei otrăvuri). Eliberarea, sau Trezirea, sau Iluminarea sunt cuvintele folosite pentru a indica starea de oprire a acestui ciclu care, în absența realizării naturii adevărate a tuturor fenomenelor aparente, continuă la nesfârșit. Vezi NAȘTERE-ȘI-MOARTE.

SINE (*ātman*). O entitate substanțială, care rămâne una, neschimbată, liberă și necauzată. Imaginat și afirmat în numeroase religii, în Buddhism este demonstrat ca inexistent. *Tathāgatagarbha nu* este un sine.

SKANDHA. Literalmente, „grămezi, agregate”. Cinci: 1) forma, materia, energia, internă sau externă; 2) senzația; a simți un obiect; 3) percepția, înțelegerea, distingerea, recunoașterea; 4) formațiunile mentale, impulsurile, voința; toate tipurile de obiceiuri mentale, gânduri, idei, păreri, prejudecăți, hotărâri; 5) conștiința; cea care cunoaște și discernе. Acestea sunt constituentele a ceea ce este considerat în mod greșit ca fiind un sine sau o persoană. În *Samyutta Nikaya*, se zice că Buddha a spus: „O „caleașcă” există pe baza agregării părților și, exact așa, conceptul de „ființă” există atunci când cele cinci agregate sunt disponibile.” Bineînțeles, aceeași analiză se poate aplica și părților caleștii. Deci, așa cum caleașca este de fapt o reificare, o considerare ca fiind real a ceva ce de fapt nu există ca atare, așa este și ideea de sine și la fel și toate dharmele.

STADIUL IREVERSIBIL AL UNUI BODHISATTVA, STADIUL „FĂRĂ-ÎNTOARCERE” (*avinivartanīya bodhisattva-bhūmi, sau avaivartika*). Stadiul în care un Bodhisattva nu mai poate cădea înapoi, nu mai poate regresa, nu se mai poate întoarce din mersul său către Trezirea perfectă, deplină, a unui Buddha. În această Sutra este descris ca fiind stadiul în care un Bodhisattva vede totul conform perfecțiunii înțelepciunii.

STŪPA. Un relicvariu, o movilă, un altar, adesea în formă de clopot și construit pe teren deschis, special pentru a conține relicvele lui Buddha și ale discipolilor săi, sau pentru a comemora locul unor acțiuni ale lor.

SUFERINȚĂ, BOALĂ, RĂU (*duhkha*). Al doilea dintre cele trei semne. Primul Adevăr Nobil. Este de trei feluri: suferința evidentă, suferința schimbării, suferința atotpătrunzătoare. Sunt descrise mai pe larg în prefața ediției în limba română a „Prajñāpāramitā Sutra în 8.000 de versete”.

SŪTRA. Literalmente fir de țesătură, sau ceva ce ține lucrurile împreună. În înțeles general înseamnă o învățătură, un tratat sau un discurs din Hinduism, Jainism sau Buddhism. În Buddhism, este un text despre care se știe sau se presupune în mod rezonabil că a fost rostit de către Buddha însuși, sau inspirat

în mod direct de către Buddha (în timp ce se afla în meditație, el a inspirat mintea uneia sau mai multor persoane prezente), sau povestit de către cineva de încredere prezent la un discurs al lui Buddha (și transcris după plecarea lui Buddha). De asemenea, mai înseamnă și o secțiune dintre cele trei categorii din Tripitaka (vezi dicționarul), ce conține Sutare referitoare la meditație (sau samadhi, vezi dicționarul).

TATHĀGATA (*tathā-gata* sau *tathā-āgata*). Un epitet pentru Buddha, însemnând fie „Astfel-Plecat”, fie „Astfel-Venit”.

TATHĀGATAGARBHA. Sămânța sau embrionul de Tathāgata.

TATHĀGATA, IMAGINEA LUI (*tathāgata-vigraha*). Figura sau forma unui Tathāgata sau, în alt context, modul absolut de a exista al lui Tathāgata.

TREZIRE, COMPLETĂ (*anuttara-samyak-sambodhi*). Literalmente, cea mai corectă și mai perfectă Trezire. Caracteristică numai Buddhașilor. Scopul Mahāyāna, care înlocuiește scopul Nirvānei private, personale, a Arhaților. Tradusă în literatura occidentală și prin cuvântul „Iluminare”. Sensul cuvântului sanscrit „bodhi” este trezire sau înflorire completă, adică de trezire din iluzie, din vis, la Realitate, la Adevăr, și respectiv de înflorire sau dezvoltare completă a tuturor calităților posibile. „Iluminare” poate presupune ca sens și o sursă „exterioară” de „lumină”, și ca cineva să fie „iluminat” în mod pasiv, printr-un fel de grație divină, însă nu acesta este sensul în Buddhism, care este non-teist. Vezi „ILUMINARE”.

TRIPITAKA. Literalmente, trei coșuri. Cuvintele Divinului Buddha. Imediat după MahāpariNirvana lui Buddha, cei mai Treziți discipoli, împreună cu Ananda, care avea o memorie excepțională, s-au adunat și au transcris învățăturile orale care nu fuseseră încă transcrise. Acestea au fost scrise pe papyrusuri, iar după terminarea procesului au fost depozitate în trei coșuri mari, conținând trei categorii de învățături: Vinaya, Abhidharma și Sutra (vezi dicționarul pentru fiecare dintre cele trei categorii).

TRIPLA LUME sau TREI TĂRÂMURI. De jos în sus, Tărâmul dorinței, Tărâmul formei, Tărâmul fără formă.

TRIPLA NESTEMATĂ (*tri-ratnā*). 1) Buddha, 2) Dharma, 3) Samgha. Acestea sunt, de asemenea și „refugiile” laicilor.

VEHICUL(E) (*yāna*). Același cuvânt se folosește și pentru cale și pentru drum. Metode de salvare, așa cum sunt analizate de Mahāyāna. Trei: 1) Discipoli, 2) Pratyekabuddhași; acestea două constituie Hīnayāna, vehiculul inferior sau mic; peiorativ pentru acei buddhiști care nu au acceptat noua învățătură Mahāyāna. 3) Mahāyāna, marele Vehicul; mișcarea din buddhism care a luat naștere pe la începutul erei creștine, adoptând doctrina Bodhisattva, scopul căreia este starea de Buddha sau suprema, perfectă Trezire, și combinând-o cu o doctrină metafizică a Vacuității universale.

VEHICULUL BODHISATTVAȘILOR. Sau Calea Bodhisattvașilor. Alt nume pentru Mahāyāna, Marele Vehicul. În limba sanscrită, „vehicul”, „cale”, „călătorie”, etc. sunt denumite cu același cuvânt, „yana”, iar Maha înseamnă mare sau măreață.

VENERABIL (*āyusmat*). Apelativ respectuos pentru un călugăr.

ZEU, ZEITATE, DIVINITATE (*deva*). Literalmente: „Cel care strălucește”. În niciun sens un creator, nici omniscient, nici omnipotent; pur și simplu, un locuitor al paradisului, cu durată de viață și inteligență limitate; unul dintre cele șase destine temporare.

Cuprins

Notă introductivă.....	1
Prefață.....	2
Vajracchedikā Prajñāpāramitā Sūtra	3
Introducere.....	3
Convocarea adunării.....	3
Rugămintea lui Subhūti	3
Calea Bodhisattvașilor	4
Jurământul unui Bodhisattva	4
Practica perfecțiunilor transcendente	4
Buddhitatea și cele treizeci și două de semne	5
Buddhitatea și Dharmakāya.....	5
Dharmakāya ca rezultat al înțelepciunii-cunoaștere	6
Meritul acumulat prin această Sutra este imens.....	6
Despre antrenamentul corect.....	7
Despre cele patru etape inițiale.....	7
Despre Calea Bodhisattvașilor	8
Meritul apărut din Înțelepciunea Perfectă.....	8
Numele acestei Sutra.....	9
Transcendența	9
Natura realității	9
Această învățătură este extraordinară.....	10
Răbdarea perfectă este lipsită de percepția unui sine	11
Absența completă a oricărui suport.....	11
Absența percepțiilor și a ființelor.....	11
Despre generozitatea perfectă	12
Meritul imens acumulat prin răspândirea acestei învățături	12
Bodhisattvașii	14
Jurămintele unui Bodhisattva	14
Întâlnirea cu Tathāgata Dīpaṃkara.....	14
Trezirea și dharmele	14
Cum este adevăratul Bodhisattva, cum trebuie să vadă corect	15
Buddhașii.....	15
Cei cinci ochi ai unui Buddha	15
O parte din supracunoașterea unui Buddha	16
Nici măcar meritul imens nu este real	16
Corpul fizic al unui Buddha	16
Adevărul despre Dharma și ființe	17

Adevărul despre Trezire.....	17
Despre meritul acumulat prin Prajñāpāramitā Sutra	18
Despre ființe	18
Adevărata natură a unui Buddha	18
Despre suferință și Trezire	19
Despre merit.....	19
Vederea corectă	20
Lumea materială.....	20
Dharmele în general	20
Dezvăluirea corectă și meritul ei incalculabil	21
Despre condiționat	21
Încheiere.....	21
Note explicative.....	22
Dicționar de termeni.....	36
Cuprins	45